

YÖN

HAFTALIK GAZETE

KALDOR RAPORU
Niçin Gixlendi?

BAŞBAKAN NATO'DA

BAKIŞ

Olup bitene Şaşmamak Lâzım

Sayın İnönü'nün muhalefet yıllarındaki özel sohbetlerini hatırlıyoruz. O tarihlerde sadece refah meseleleri ile uğraşan İnönü, İktisadi konularda «Uzmanlara plân hazırlar, uygulatırım» derdi. Nitekim Sayın İsmail Akintuna gelir gelmez, bütün uzmanların plân çalışmalarını bağlamış ve plânı uygulayacağını kesin bir dilekle defalarca açıklamıştır.

İnönü'nün bu kararlı tutumunu plânın uzmanlarını da şevke getiriyor, ama hiç bir ciddi meselede plânın uygulanması için dinlenmemiştir. Servet beyannamesi geri verilmesinde, buğday fiyatlarının tesbitinde Devlet Plânlama Komisyonu tavsiyeleri bir kenara atılmış ve plânın uygulanması bakımından derhal ele alınması gerekli reformlarla beklenmemiştir. Üç aydır koalisyon hükümeti çöken ve af görüşmelerinde görüşler, fikirler ve plân tasarlama çalışmaları arasında farklar görünmektedir. Çözümler, plânın uygulanması için gerekli olanları, Köy Enstitüsü kullucularının ayrılması ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri rakamlarla açıklayan pazarlık yuvarlak hale getirilmesi, sosyal adalet içinde hızla kalkınma reçetesini arayan plâncılarla belli zümrelerle iyi geçinmeye çalışan politikacılar arasında mevcut uyarmanın ilk belirtileri olmuştur.

Mesele bu kadarla kalsa fazla önemli sayılmayabilirdi. Fakat temel meselelerde de köklü görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Plân, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin ciddi şekilde sergelenmesine konusunun geri bırakılmasıyla beraber eşsiz bir darbe yapmıştır. Vergi reformu çalışması, plânın İktisadi ve sosyal hedeflerini tehlikeye atmıştır. Toprak reformu ve sosyal emek politikası gibi meselelerdeki taban tabana zıt görüşler, plânın temellerinden sarsmıştır.

Bütün ümitlerini plâna bağlayan Sayın İnönü, onu daha doğmadan öngörebilecek çalışmalarda, bütün iyi niyetli rağmen, uzmanlarını safında iyi anlamış ve plâncıları anlayışlı davranmaya övgü etmekten başka başka bir şey gelmemiştir.

Buna geçmemek lâzım: Plân, her şeyden önce bir temel demektir. İleriye bakarak, ancak heri kuvvetlerle yapılabılır. Devleti ayakta tutmak için, bugün, daha doğrusu dün, devletin heri kuvvetleri ile İleriye gitmek istememektedir. Temel amaçlık ve çalışma buradadır. Yağ bir liderin prestiji ve iyi niyeti, bu temel çalışmaya ortadan kaldırmaya yetmemektedir.

27 Mayıs'tan
bu yana

Temel için de, İktisadi ve sosyal konularda Menderes devrinin resimlerine göre, koçer adam yol alınmıştır. Bu görüş, 27 Mayıs bir ka-

zadır. Onun içindir ki 27 Mayıs devrimci atılışları birer birer tasfiye edilmektedir. Gerçekten, Milli Birlik idaresi, bütün hazırsızlığına, şartların elverişli olmayışına ve her türlü keşmekeşe rağmen, İleri adımlar atmak istemiştir. Halk çocukları olan 27 Mayısçılar, sosyal adalet feryadını siyasi hayatımıza sokmuşlar, bütün acemiliklerine rağmen hekimliğin sosyalizasyonu, verim ve adaleti gerçekleştirme isteyen bir vergi reformu gibi davaları ele almışlardır. Bunda, 27 Mayısçuların fakir halk çocukları olmasının payı büyük olsa gerektir.

Normale dönüş, bir anlamda İktidarın halk çocuklarının elinden alınıp, eski sahiplerine geri verilmesi sayılabilir. İktidarda v u k u bulan bu değişiklik reform kanunlarının tasfiyesinde apaçık görülmektedir; Varsayım kanunları, gelir vergisinin uygulanması derhal durdurulmuştur. Melen tasarısı ile Ziral gelir vergisi sembolik hâle getirilmektedir. Mülk sahipleri, geniş muafiyetlere ve bina ve arazi vergilerini gelir vergisinden mahsup etme imtiyazına tekrar kavuşmuşlardır. Servet beyannamesinin geri verilmesi kararlaştırılmıştır. Çeşitli vergi indirimleri ve sübvansiyonlarla, devlet gelirleri büyük müttebağlarla transfer edilmişlerdir. Buna karşılık, Milli Birlik idaresi tarafından yükseltilen asgari geçim indirimi hadlerinin uygulanması, memurların yüzde 15 leri gibi geri bırakılmaktadır. Tek kellemeyle, Melen tasarılarının M.B.K. nin emekçiden yana vergi reformununun tasfiyesinden başka bir şey değildir.

Dünya kadar hekimliğin sosyalizasyonundan söz edilirken, bugünkü Sağlık Bakanlığı gazetelerinde çıkan bir habere göre, «Devlet hastahanelerinin süratle özel teşebbüse devredilmeleri gerekmektedir. Hastahaneleri süratle özel teşebbüse devrederek, meseleye süratle bir çözüm yolu bulmak iyi olur. Gerçekten de hastahane sahibini serbest bırakacağız» diyebilmektedir!

Eskiye dönüş o kadar barizdir ki, Ankara Ticaret Odası Başkanı, bir bildiri yayımlayarak, Devlet Plânlama Teşkilatı müfettişini, «Malum kimse» diye suçlandırmaya kalkışabilmektedir! İllaç tedarik, ilaç fiyatlarını uçurutan ve ilaç ihtiyacının rasyonel şekilde karşılanması sağlıyan bir Unum Müdürü, halk etkisini hiçe sayarak rahatça saldırmaktadır! Sosyal adalet ve köklü reform isteyen gerçek reformcular, komünistlik tehdidi altındadır. Hürriyetçi bir başbakan yardımcısı, «Vergi tasarılarımız beğenmeyenler, rejimi değiştirmek isteyenlerdir» diyecek kadar İleri gitmekte bir mahzur görmemektedir.

Bütün bu belirtiler, eski devre doğru yol aldığımızı açıkça göstermektedir.

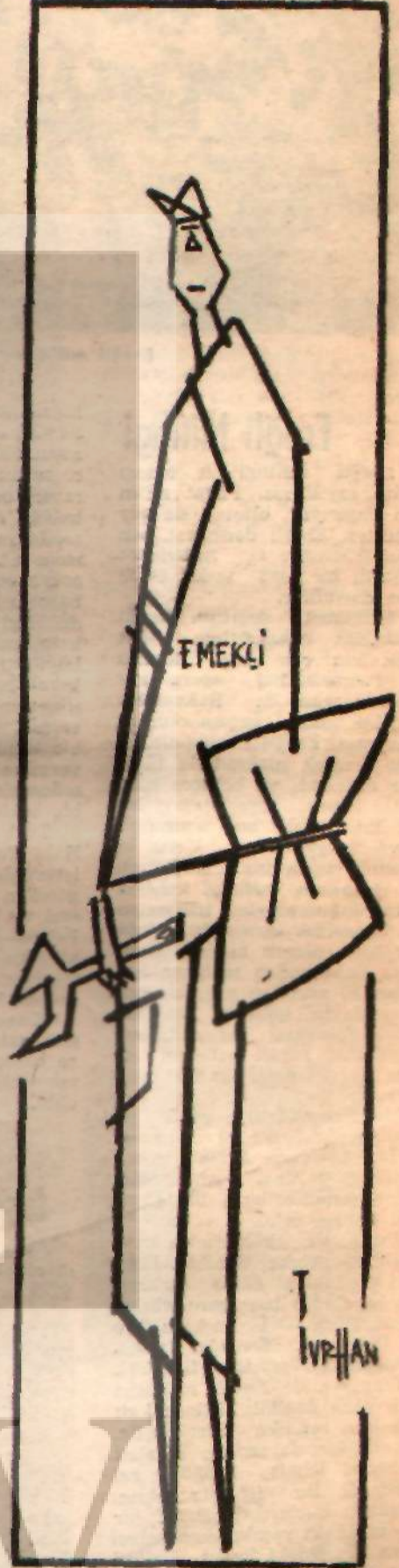
Temel mesele

Bu neden böyle? Böyle, çünkü Atatürk devrimleri bizim kaybettiğimiz tarihten beri, Türkiyeyi, başta bulunanlar kim olursa olsun, toplumun en muhafazakâr kuvvetleri idare etmektedir. İsmine ister kasaba eçrafı deyin ister toprak ve sermaye ağaları deyin, mutlu azınlık deyin, bu kuvvet siyasi hayatımıza hâkim. Çok partili hayat, bir dereceye kadar halka sesini duyurma imkânı getirdiği için İleriye bir adım olmakla beraber, esas itibarıyla muhafazakâr kuvvetlerin durumunu sağlamlaştırılmıştır. Bütün siyasi partiler onların nüfuzu altında. Parlamentoda onların türükleri çağırıyor. Bu zümreler, kör ve aptal bir inatla, mevcut istismar düzeninin muhafazasını istiyor. Faşist metodlarla; toplumun zinde kuvvetlerini sindirmeye çalışıyor. Halk, bu adamları seçmek, onlara sığınmak zorunda. Halkın adına, İktisadi ve siyasi gücü elinde tutan bu zümre konuşuyor. Halkın geri kalmasını isteyen ve halkı gerici gösterenler onlar. Köy Enstitüleri mi? Komünist yatağı! Toprak reformu mu? Kolhoz! Servet beyannamesi mi? Servet düşmanlığı.

Halbuki halk gerici olamaz. Ekmek, iş, okul ve sosyal adalet isteyen halk gerici değildir. Halk, Türkiye'nin muhtaç olduğu şeyleri istiyor. Türkiye ancak halk yararına olarak ve halka dayanarak ilerleme yoluna geçebilir.

O halde demokrasinin kökleşmesi ve her alanda İleriye atılış için, her şeyden önce, halkla devlet arasında giren muhafazakâr muvassaf zümrenin siyasi kudretini kaybetmesi şart. Bu da İktisadi gücün kamuya maledilmesi ile mümkün olacaktır. Ancak köklü bir toprak reformu, çiftçiyi istismarcı tacirlerin ve tefecilerin elinden kurtaracak şekilde ziraat reorganizasyonu, devletleştirme hareketleri, halk yığınlarının teşkilatlandırılması ve yüzbinlerce halk çocuğunu, toplum hayatının en yüksek mevkilerine getirecek tarzda köklü bir eğitim reformu Türkiyeyi Atatürk'ün açtığı İlerleme yoluna koyacaktır.

Bütün bunları gerçekleştirmek elbette ki kolay değil. Fakat olaylar, İleriye kuvvetlerin gücünü günden güne artırıyor. İktisadi şartlar gittikçe ağırlaşıyor. Halkın gözü açıldığı ölçüde adaletsizlikler tahammül edilmez hâle geliyor. Günlük hasis menfaatlerinden ötesini görmeyen hâkim kuvvetler

meselelerimizi çözmekten aciz. Bu durum, geleceğin Türkiye'sini temsil eden toplumun zinde kuvvetleriyle, dünü temsil eden hâkim zümreler arasındaki gerginliği artırıyor.

Bu aykırı gidiş, çok daha uzun müddet süremez. Bu intikali, halk yığınlarını teşkilatlandırarak hızlandırma görevi, toplumsal aydınlara düşüyor.

Doğan Avcıoğlu

Ereğli mitingine ellerinde dövizlerle katılan işçiler Hak peşinde

Ereğli Mitingi

Ereğli mitingi bir başarı sızıkt sayılmaz. Fakat miting başarıya ulaştığı da söylenemez. Ereğli denemesi, sen dika liderlerine ve işçilerimize, başarılı bir ders teşkil ettiği için önemlidir.

Hükümet doğrusu, Ereğli mitingini başarısızlığa uğrattır mak için, çok akıllı davranmış. Patronlardan sonra işçi temsilcilerini de Bakanlarla birlikte masa başına oturtan hükümet, Ereğli mitinginin bu zımnı kesmek maksadıyla taviz kâr davranmış ve böylece hareketin hızını yavaşlatmayı bildi. Yukarıdaki bu yumuşak hava, Ereğli Demir Çelik in şuatını yapan işçilerin önemli bir kısmının, mitingine katılmasını önlemesiyle tamamlanmış. Zonguldak işçileri de büyük bir kitle olarak mitingine katılmak imkânından mahrum kaldılar. El altından gizli bir propaganda, El altından gizli bir propaganda, işçilerin Ereğlide Çelik Fabrikası istemedikleri yayılarak, Ereğli halkının işçilere karşı duyduğu ilgi azaldı.

Yukarıdaki tahtı yüzü, alt kademenin baskı ve kurnazlığıyla birleşince, 5 bin işçinin katıldığı miting, uzaklardan gelen sendikacıların bir gösterisi haline geldi.

Bu arada hükümetin usta politikası kadar, Sendika liderleri arasındaki görüş farkları da hareketin başarısını güçleştirdi. Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Ereğlide yoktu. Zonguldaklı sendika liderleri, askar şekilde Ereğli mitinginden yana değildi. Mitinge katılan bazı sendika liderleri de, zoraki bir dayanışma haliyle ruhiyesi içinde Ereğliye gelmişlerdi. Bu isteksiz tutum, başarıyı güçleştirdi. Buna bir de miting yapılmasına sebep olan Ereğlideki inşaat işçilerinin önemli bir kısmının ekmeğini kaybetmek korkusuyla, çekimser kalması önlenince, arzulanan kitle hareketi, bir sendika liderleri toplantısı hüviyetini kazandı. Bu yüzden, evvelce kararlaştırılan Morrisson inşaat firmasına karşı yürülmüş bile, yapılmadı. Ancak ertesini gün miting organizatörleri Yapı-İş Federasyonu Başkanı Tahir Öztürk'ün liderliğinde 150 kişilik bir işçi grubu tasarlanan büyük yürüyüşü çok ufak çapta gerçekleştirdi.

Bütün bunlar, sendikalar arasındaki daha büyük bir dayanışmaya ve daha iyi bir organizasyona olan ihtiyacı ortaya

koymaktadır. Hükümetlerin güleriyüz ve baskı ile karışık manevraları, işçi dayanışmasını sarımsamalıdır. Bununla beraber, bu tenkidleri fazla mübalâğa etmemek lazımdır. 210 sendikamızın ve sendika liderlerinin ufak bir kasabada, bir araya gelmesi, herşeye rağmen başarılı bir dayanışma örneğidir. İşçi liderlerinin şuurlu konuşmaları da gelecek için büyük bir ümit kaynağıdır. Yapı-İş lideri Tahir Öztürk, «Savaşta hepimizin olan bu vatana, barışta tek başına sahne olmak isteyenlere imkân vermiyeceğiz» diyerek, işçi mücadelelerinin mânasını güzel bir şekilde ortaya koydu.

Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç, politikacıların ve işverenlerin dikkatle okuması gereken ilgi çekici bir demokrasi ve kalkınma dersi verdi. Petrol-İş Federasyonu Başkanı Ziya Hepbir, coskun konuşmasıyla, miting heyecan katmasını bildi.

Kısaca, Ereğli mitingi başarı yolundaki sendikacılığın za başarının kolay elde edilemeyeceğini göstererek faydalı oldu.

Özel teşebbüsçülerimiz

Özel teşebbüsçülüğün sözcüsü olarak ortaya çıkan ve vaktini YÖN'ün yazılarını tahrif edip ce

vaplandırmakla geçinen bot sanu bir dergi, özel teşebbüsçülerimiz hakkında ilgi çekici bir yazı yayınladı. Yazı sahibine göre, bir cemiyeti bu sınıf idare edermiş. Bu sınıf burjuva sınıfıymış. Hükmeter program, bütün işleri ve toplumu burjuva sınıfının idare etmesini sağlayacak şekilde hazırlanmış. Devletin şimdi kurduğu ve kuracağı müesseselerde yakın bir gelecekte özel teşebbüs devre dillecekmış.

Yalnız özel teşebbüsçülerimiz, toplumu idare etmeye henüz hazır değilmiş. Özel teşebbüs alanında çalışan eleman ve buraya yatırılmış sermaye bakımından büyük boşluklar varmış. Bu boşluk önemli değilmiş, devletin yardımıyla çözülmüş. Asıl boşluk, «bu sektörde henüz gereği gibi teşekkül edememiş olan memleket ve meslek şuuru» imiş. Va tanperverliği kimseye vermiyen özel teşebbüsçülerimizde memleket şuuru yokmuş.

Bu yüzde yüz sadıkane özet lemeden sonra, özel teşebbüs sözünün itiraflarını okuyalım: «Fakat bizde bu sınıf, iş adamı ve sermayedar zümre» bugün iktidarda olan kapıkulu sınıfından manevri ve kültürel değerler bakımından geridir. Hatta organize etmekte ve şuur kazanmakta olan işçi sınıfı karşısında bile, bu bakımdan boy öksüşebilecek durumda olup olmaması şüphelidir. Bizde filanca, iş adamı sermayedar, firmaya

Yapı-İş Federasyonu Başkanı Fahir Öztürk konuşuyor «Morrisson düşünün...»

tutulmuş, batma tehlikesi gösteren gemide kamarasına çekilerek, kapıyı kilitleyen ve bu suretle tahli keden kurtulacağını inan insan durumundadır. Doğrudan doğruya kendini, servetini, hattâ hayatını ilgilendiren meselelerde bile, tutumu böyle oluyor.

Hangi dâvayı burjuva, bizde kendine meletmiştir? Her ne suretle olursa olsun, sâdece para kazanmak ve servet toplamak dışında hangi memleket işi, hangi kültür işi onu ilgilendirmiştir? Haydi, Osmanlı İmparatorluğu zamanında oızde bu sınıf yoktu, diye lim. Fakat Cundaıriyetten sonra, bilhassa devletçilik sayesinde, devlet tedbirleri veya tedbirsizlikleri sayesinde, nüfuzdan ve fırsatlar dan faydalanma sayesinde, nihayet bir miktar da kâhemin hak kayle mehareti ve zekâsı sayesinde, zengin olan insanların eksik değildir. Şimdi burjuva iş adamı, sermayedar sınıfının varlığından bahsedebiliriz.

Fakat bu sınıf, hâfî memleket ve meslek günruna tam mânasıyla kavuşmuş sayılmaz. Hiç bir hareket rolü ve ilgisi olmamıştır. Hürriyet ve demokrasi, çok partili rejim, inkılâp, ihtilaller, fikri ve kültürel hareketler, sosyal meseleler ve dâvalar, hep bu cemiyete hâkim olmasını özlediğimize sınıfın dışındadır. Bugün, aşırı devletçilik — sosyalizm hareketi karşısında adamakıllı bir mukavemet fikri bile bu sınıfta doğamıyor.»

Özel teşebbüsçülerimizi, YÖN'den pek fazla farklı bir dile tasvir etmiyen özel teşebbüs sözcüsü, sosyalistlerin değirmenine su taşıdığına da gayet iyi biliyor: «Şimdi bu gerçeği açıklamakla, aşırı devletçilerin bizi komünizmden korumak için sosyalizme kavuşturmak istiyenlerin ellerine bir koz vermiş oluyoruz. Bu durum da özel teşebbüse dayanan bir kalkınmadan nasıl bahsedilebilir? Nasıl hükümet programında bu konudaki beyanlar gerçekleştirilecektir, diyeceklerinden eminiz.

Fakat biz, gerçeği sakıyarak değil, olduğu gibi açıklayarak gayemiz varabileceğimize inaniyoruz.» Mersi.

Dünyada Feyyaz Tokar da, özel teşebbüsçülerin yenilgisini, şimdiden ilân ediyor. Tokarın görüşü şu:

«Türkiye'nin genç ve küllürlü kişilerinden bazılarında Sosyalizme karşı kuvvetli bir eğilim başladı. Bu fikri hareket özel teşebbüsçülerin büyük kısmı tarafından dehşetle (mâleseof dikkatle değil) izleniyor.

Sosyalist düşünörlere bakan gözler şöyle biraz odustu ruh aydınlığa çıkarılmazsa, özel teşebbüs gittikçe kuvvetlenen mücadelede zannederiz za yif kalacaktır.

İşte nedeni: bir taraf karşısına çıkarılacak her cesit meselenin karşısında didik didik düşünüp, gerek savunmasını gerekse hücumunu ilim ve mantık kanallarına iyice yerleştire rek yapıyor. Diğer cephe, kâh yılların kararır çürüttüğü bir komünist mühürüne yapıyor. Ya da lâf obeliğine kacıyor.»

Chrysler Rezaletii!

İsviçredeki Chrysler İnternatonal Türk Ofö imaline başlıyor. Müjde firmasının Umur Müdürü J. Russel Longon tarafından açıklandı.

Hükümetin Chrysler'in teklifi ni kabulü üzerine, YÖN bir orta sayfa yaparak, yabancı sermaye Komitesinin acele ve yanlış bir iş yaptığını yazmıştı. Zira Chrysler profesini incelemekle görevlendirilen İstanbul Teknik Üni versitesinin Makine Fakültesi hocaları, Chrysler işini tasvip etmiyorlardı. Devlet Planlama Teşkilâtı Chrysler Profesini reddetmişti. Sanayi Bakanlığına bağlı Etüd ve Organizasyon Bürosu, projeyi

menfi değerlendirmişti. Başlangıçta Yabancı Sermaye Komitesi de Projeyi tatminkâr bulmamıştı.

Kamyon imali teknik bakımdan kolay ve ekonomik bakımdan rantabl bir işti. İmalât bir yerli firmaya verilirse, en azından kamyon başına 600 dolar olan bir cins hava parasından kurtuluma bilecekti. Türk Otomotiv Endüstri A.Ş. rahatça imalât işini başatabilirdi.

Hükümet buhranı sırasında Chrysler müjdesi Çelikkbaş tarafından açıklanınca, YÖN bütün bunları uzun uzun yazdı. Fakat ilgililer en ufak bir açıklama yapmak lüzumunu duymadılar. Bütün aklı başında dürüst insanların karşı koydukları Chrysler İnternational işinden de tabii vazgeçmediler.

Acaba, Menderes devrinde kinden çok daha fütursuz idarecilerle mi karşı karşıyayız!

Uluslararası Öğrenci Konferansı

Kanada'nın Quebec şehrinde toplanan Onuncu Uluslararası Öğrenci Konferansı, dünya gençliğinin, bütün politik manevralara rağmen Hükümetlerden çok daha ileride olduğunu ortaya koydu. Bi

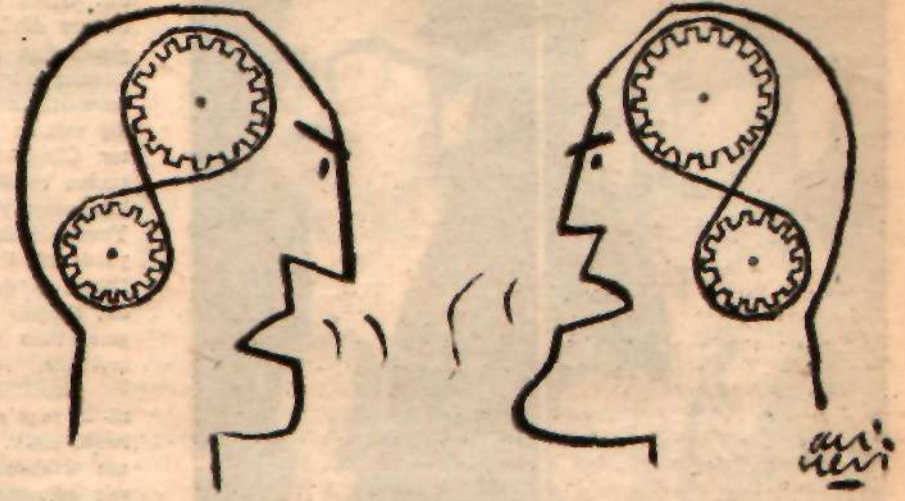
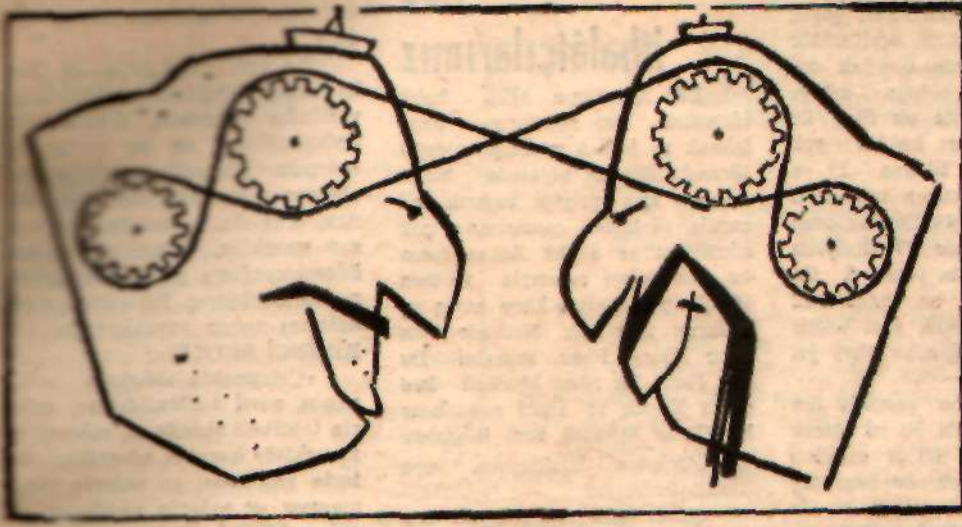

Bir miting afişi «Sosyal adalet»

zim için daha önemli bir nokta, Türk gençliğinin de sömürgecilğe karşı baş kaldıran az gelişmiş memleketler gençliğiyle dayanışma hâlinde bulunduğumun konferansta görülmesi oldu.

Bu Konferansa Türkiye'yi temsilen T. M. G. T. adına katılan Raif Ertem, Taner Cömert ve Erol Ünal, Konferans Yürütme Kuruluna adaylıklarını koyunca, Afrika, Güney Amerika memleketlerinin oyunu alarak seçildiler. Türk delegasyonunu ancak birkaç Avrupa memleketi destekledi.

Dayanışma, özellikle Porto Rico Millî Talebe Federasyonunu (FUPI) atılarak, yerine başka bir birliğin bağlanması teklifi üzerine görüldü. Bu teklifi Amerika kan ve İngiliz grubu destekliyordu. Bunlar FUPI'yi hükümetin tanımadığını, bu yüzden ülkenin öğrencilerini temsil etmediğini berî sürüyorlardı. Asıl sebep ise farklıydı. FUPI, Porto Rico'nun bir Amerikan sömürgesi olduğunu söylüyor ve Porto Rico'yu sömürgecilikten kurtarmak istiyordu. Maksat, bu âsi gençlik teşekkülüne, haddini bildirmektir. Bunun, gençliğin İspanya konusundaki tutumunu da açıkça gösteriyordu: İspanya, İspanyanın üye olmasını isteyen bir teklif getirmişti. Uzun tartışmalardan sonra faşist olduğu için, İspanyanın Frankocu resmî gençlik teşekkülünün üyeliği oy birliğiyle reddedildi. Yerine faşizme karşı savaşan Fransada bulunan gizli gençlik teşekkülü kabul edildi. Bu konuda hiç kimse, faşizmle gençlik teşekkülünün,

GERİCİ ÇALIŞMA

İLERİCİ ÇALIŞMA

İşçiyel öğrencilerini temsil eden bir meşale üzerinde durma. Mısır, Amerikan nüfuzu altında Porto Rico konusunda or...

İngiliz ve Amerikan grubu, İngiliz aleyhtarları FUP'ın atılması için İngiliz yarı sömürgeci olan gelen delegasyonların da İngilizce kullandığı bir kulis faaliyeti yapıyorlar. Bu grup az bir farkla FUP'ın delegelik sıfatını kazanmaya başardı. Bunun üzerine 10 MİL Talebe Federasyonu delegasyonları, ayrı bir toplantı yaparak bir bildiri yayınladılar. Bildiri, sömürgeci karye sahasında FUP'ya tekrar delegelik sıfatını verilmesini istiyordu. Türk delegasyonu da sömürgeci karye sahasında 11 Federasyon...

İnönü Egede

Başbakan İsmet İnönü, İzmir'de bulunan iş adamlarıyla görüşme yaptı. Bu görüşme, İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı...

İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı...

Başbakan İnönü'ye dileklerini anlatan iş adamları «İsteyenin bir yünü...»

İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı...

İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı...

İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı ve İnönü'nün İzmir'de iş adamlarıyla görüşme yaptığı...

gi gelirlerinin beş yıllık plânla finansmanını sağlamaya yetmiyecektir. Plânlama Teşkilâtına, Hükümetle zaman zaman ihtilâfa düştüğü doğrudur» dedi. Başbakan yardımcısı Feyzioğlu ise günlerdir «İhtilâf yok» diye ısrar ediyordu. İhtilâf, böylece açığa çıktı. Bakanlar, plânın kurtarılması gibi hayati bir davada meselelerin esasını unutturmaya çalışarak, şekle sarıldılar: «Vay, efendim bir Müsteşar nası konuşurmuş. Plânlama Teşkilâtı, kendini hükümetin üstünde mi sayıyormuş falan filân...» Ağırbaşlı Alican bu konuda, hiç te ağırbaşlı savımlı yacak «Vergi tasarılarını beğenmeyenler rejimi değiştirmek isteyenlerdir» sözleriyle, haftanın incisini piyasaya sürdü.

Şimdi düellocular tekrar karşı karşıya. Yük, yorgun İnönüye düşecek. İnönü, uzmanlarla bakanları uzlaştırmak için elinden geleni yapacak, çeşitli vaatler ve güzel sözlerle plâncıları yatıştırmaya çalışacak. Zira İnönü, plâncıların istifasının, hiç değilse zinde kuvvetlerini gözünde Hükümetin itibarını sifra indireceğini çok iyi biliyor. İnönü, bu sebeple, bütün ikna kudretini kullanacak. Yalnız İstanbul'da yaptığı basın toplantısında, «Plânı mutlaka uygulayacağız. Gereken finansman ihtiyacı ni karşılayacağız» diyen İnönü, sözlerini kuvvetlendirmek için şu tâlîhsiz örneği verdi: «Prof. Jan sen Ankaranın şehir plânını hazırladıktan sonra, plânı uygulayıp

Başbakan, Ticaret Odası Başkanı Şevket Filibeli'yi dinliyor «Ver, ver, ver...»

Ekrem Alican Refin ile toplantıda

Osman Nuri Torun «Esasa gelelim...»

ye kadar her vergi tüzini alkışlayan basın, Melen tüzini karşılarına dikilmesi, Türk boşun hayatında önemli ve müsbet bir gelişmedir.

Tasarı üzerine, şimdiye kadar susan plâncılar da, bütün sorunluluklarını müdrik olarak, konuşmak zorunluluğuna düştüler. Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı Osman Nuri Torun «Maliye Bakanınca açıklanan vergi tasarıları tasarılar ile sığa sığacak ve

uygulayamayacağımızı sordu. Soruyu hayretle karşıladık. Elbette uygulayacağız, bundan nası şüphelenilebilir, dedik. Janca sözünü biz dedi. Neticede Prof. Janca çıktı. Ankara plânı uygulanmaz dı.

İhtilâfın gıcıkla bugün de plân uygulanmaya yetmemesinin bir sebebi. Zira İnönü, plânı hayretlerle plân uygulamaya çalışıyor. Plân, ancak toplu zinde kuvvetlerine ve emekçi

Plân toplantısı

Yüksek Plânlama Kurulu çalışmalarını, plâncılar ve bakanlar arasındaki söz düellosundan sonra bu sefer Paşasız başladı.

Çekişme YÖN'ün daha önceki sayılarında tafsillatıyla bildirildiği gibi, Yüksek Plânlama Kurulu

İsmet Sezgin

Necip Mirkelâmoğlu

Dara gelince devletçi..

yiğnalarına dayandırıldığı zaman başarıya ulaştırılabilir. Mutlu azınlıkla plânlama akıntıya kürek çekmektir. Olaylar kendilerini zor la kabul ettirene kadar, daha bir müddet akıntıya kürek çekeceğiz.

İncir - Üzüm Devletçileri

İzmirde Tarihte yapılan bir toplantı, her partiden milletvekilinin ve müstahsil temsilcilerinin aşırı devletçi kesilmesine yol açtı. Aşırı liberal A.P.'nin genç milletvekili İsmet Sezgin: «Liberalizm den bu müstahsil fayda geleceği ne inanmıyoruz. Devlet müdahale olmasa, 15 sene sonra bir kilo incir ihrac edemeyeceğiz. Bu gün müstahsil tefecilerin elinde esir olmuştur.» dedi. C.H.P. den Necip Mirkelâmoğlu «Devlet ha yatında liberalizmin artık yeri yoktur. Biz her sahada Atatürk ilkelerini uygulamaktayız ve devletçiyiz. Müstahsilin malının değerlendirilmesi anayasa teminatı altındadır. Müstahsil perişan halde bir kurtarıcı bekliyor Bakanlık, müstahsilin aleyhine çalışmaktadır.» diyerek, A.P.'li Sezgin'i tamamladı. Aleyhine Bağcılar Birliği Başkanı Hâlit Uyanık ise, Ticaret Bakanlığına yalvar yakar oldu: «İthalatçıları, mallarımızı bir miras yedi gibi dış pazarlarda satmaktadırlar. Sizden rica ediyorum, hiç olmazsa bu konuda liberalizmden vazgeçin ve müstahsili korumak için bir Ofis kurun.»

Bütün bu yalvarıp yakarmalara karşı, liberal olmadığını söyleyen liberal Ticaret Bakanı Muhlis Ete, «Ofis kurmaya memur bula mayız. Sonra fiyat tesbitinin kesin şekilde aleyhindeyim.» cevabını verdi. Yani Hükümet istismar düzeninin devamına seyirci kalmayacak. Sadece üzüm ve incirde değil, bütün ziraat mahsüllerinde, ufak çift

Muhlis Ete

Liberalliği reddeden liberal

çi bir kaç istismarcı mutavassıtın kölesidir. Tefecilikte yapan bu mutavassıtlar, muhtaç köylüye sağladıkları avanslar ve piyasadaki hâkim durumları sayesinde, çiftçi malını çok düşük fiyatlarda toplarlar. Bu istismar düzeni, yıllardır sürer gider. İhracat gibi ithalâtta da devlet ve müstahlik soyulur. Sanayiye de işçilerin hâli tavadır. Bütün bunlar, çeşitli zümrelerin teşkilâtı bulduğu bir memlekette, monopolistik karakterli özel teşebbüsçülüğün kaşınmaz sonucudur. Bu istismardan kurtulmanın yolu da, emekçiden yana olan geniş çapta bir devletçiliğe geçilmesidir. Sadece üzüm ve incirde devletçilik hiçbir şey ifade etmez. Sayın milletvekilleri, müstahsilin temsilcilerinin bu gerçeği anlayarak, üzüm - incir devletçiliğinden gerçek devletçiliğe geçmesi ümit edilir.

Ali İpar
Armatör tip

Armatörlerimiz

Hurda gemi meraklıları armatörlerimiz, bir devlet teşebbüsü olan Deniz Nakliyat T.A.Ş.'nin gemilerine göz dikmiş bulunuyor. Armatörlerimiz gemilerini yenilemek istiyorlar.

Bizim armatörler, normal zamanlarda, eski gemi alıp, kapkaç ticareti yapmayı sever. Hazineye 26milyon lira borcu olmasına rağmen, pasaportu elinde rahatça yurt dışına çıkan Ali İpar örneğinin de gösterdiği gibi, armatörlerimiz yaşlı gemi alıp, bir iki seferde parasını kurtarmak ister. Nitekim 1946 - 61 yılları arasında gemi yatırımları için ödlenen döviz 117 milyon dolardır. Bunun sadece 17 milyon doları özel teşebbüs eliyle kullanılmıştır. Halbuki bugün ticaret filomuzun 150 gros ton olan büyük gemilerinden meydana gelen kısmı 800 bin D.W. tonu özel sektöre aittir. Devlet

sektörü gemilerinin ortalama yaşı 13, özel sektör gemilerinin ise 31 dir. Gerek yaş ortalaması, gerek ödlenen döviz miktarı, özel sektör gemilerinin çoğunun ömrünün dolmuş hurdalar olduğu ortaya çıkmaktadır. Böyle bir filo ile dış sularda rekabet imkânı yoktur. Çünkü bizde filonun 25 yünden büyük kısmının toplam fiyola oranı yüzde 43 tür. Bu oran Yunanistanda yüzde 17, İtalyada yüzde 20, Fransada yüzde 5 tir. Dünya ortalaması ise yüzde 12 dir. Bizdeki yükseklik özel sektör gemilerinin yaşlılığından ileri gelmektedir.

Gemicilikte bir geminin ömrü 25 veya en fazla 30 yıl olarak kabul edilir. Özel sektör gemilerinin ortalama ömrü, bu yaşta geçmiş bulunmazdır. Halbuki Denizcilik Bankası Deniz Nakliyatı T. A. Ş. modern ve yeni gemilerle, dış piyasalarda rekabet edebilmekte ve kâr etmektedir. Son yıllarda bu kârlar 40-50 milyon liraya ulaşmıştır. Dünyada navlun krizinin had bir safhaya eriştiği 1961 yılında bile bu işletme az da olsa kâr etmiştir. Eski gemilerle ticaretin güçleştiğini gören, özel armatörlerimiz, şimdi bu kâra göz dikmiş bulunmaktalar. Üstelik Deniz Nakliyatı yeni gemilerini almak için bir mazerete de sahip değiller. Özel armatörlerimiz, «Devlet bu işi yapmayı bırakın biz yapalım» da diemiyorlar. Ama yine de yeni gemileri istiyorlar. Özel armatörlerin, istemektense yana doğrusu hiç bir sıkıntısı yok. Devamlı şekilde Hükümeti zorlayarak, vergi indirimini istiyor, gemileri verim diyorlar. Gelgelelim Deniz Nakliyatının önemli miktarda borçları var. Dünyada navlun krizi olduğu için kârlarıyla bu borçları ödemekte güçlük çekmektedir. Armatörler bu borçları devlete bırakıp, «ille de gemiler» diye diretiyorlar. Bakalım devlet ne yapacak? Bekliyoruz.

Öğretmenler bölmek isteyenler

Ankara Öğretmenler Derneği Başkanı Mustafa Cura, bir bildiri yayınlıyarak, gerici ve göbün hüviyetini seçke ortaya koydu. Bildiriye göre, öğretmenlere komünistlik damgası vurulmaz, meşer bir kısım aşağılık yobazların eseri değildir, bir kısım öğretmenlerin tertibiymiş. Bakın gerici ve bölücü Cura neler diyor:

«Bize öyle geliyor ki, öğretmenlere komünistlik damgası vurmaya yeltenenlerin sözleri de bu kişileri içlerinden sevindir mektir. Çünkü meslek topluluğu içinde küçük, fakat organize bir grup teşkil eden bir kısım meslektaşlarımız bu sayede devamlı olarak birbirlerine bağlı tutmayı başarmakta ve gitliğin de sâfları sıkılaştırmaktadırlar. Yani bu çirkın insanları zaman zaman tahrirlerle bizzat kendileri teşvik ederek, sonra bunu, işleri birbirine yapıştıran çimento yerine kullanmaktadırlar.»

Demek ki meşhur Senatörün tahrirlerle teşvik eden bir kısım öğretmenlerimiz bunu da meşhur Senatör değil maalesef bir öğretmen söylüyor.

Başkan Cura'nın marifetleri bu kadarla da bitmiyor. Köy Öğretmenleri Dernekleri Federasyonu'na çatıyor, Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu'na öğretmeleri temsil etmediğini söylüyor ve yeni bir teşkilat kurmaktan söz ediyor.

Köy Enstitüsü sistemini geriye dönlüş sayan bu sayın başkan bölücü değil de kim bölücü?

İlaç

İthalatçılarımız

İlaç ağalarının, Millî Birlik İdaresinin, ilaç fiyatlarını ucuzlatmak ve halkın muhtaç olduğu lüzumlu ilaçları piyasada buldurmak için giriştiği başarılı mücadele yüzünden, canlarının çok sıkıldığını ve Sağlık Bakanlığının bu mücadeleyi başarıyla yürüten idealist personeline karşı savaş açtıklarını yazmıştıktı. Neticede Müsteşar Nusret Fişek, meavini Demir Erel, Zati İşleri Müdürü Bedrettin Selçuk ve Tıbbi müstahzarlar Genel Müdürü Sadi Bilginsoy vazifelerinde uzaklaştırılmış veya uzaklaştırılmıştır.

Şimdi halk sağlığını bir ticaret metası gören ilaç ağaları, bir sabah gazetesinde yayınlattıkları uzun yazıyla Sadi Bilginsoy'a karşı hücumu geçmiş bulunuyorlar. Ağaların vazifesinden uzaklaştırılan yüksek memur hakkında kulandıkları ifadeye bakın: «Esas görevi ve ihtisası olmadığı halde Eczacılık ve Tıbbi Müstahzar U. Mü

Sadi Bilginsoy

İlaç ağalarının hedefi

dürlüğünde muvakkaten çalıştırılan bir memurun aslı vazifesine iade si ile o makama ihtisas sahibi bir zatın getirilmesinden daha tabii ne olabilir? Gerek bu nakil, gerekse Sağlık Bakanlığında yapıla-diger bazı nakil ve tahrirler, Büyük Millet Meclisinden güven oyu almış Hükümetin bir uzvu tarafından, tedvire memur olduğu için selâmeti bakımından kanunî yollardan geçirilerek tekemmül ettirilmiş iken bu hüdisede eza tacierlerinin rol oynadıkları nasıl ileri sürülebilir.»

Bu sözleriyle bizim ağalar, kendilerini ele veriyorlar mı? «İşin selâmeti» bakımından ehliyetli memur işinden uzlaştırılmış... Bakanlık bu konuda hiç bir şey demiyor, bakanlıkteki işleri bakanlıktan iyi bilen ilaç ağaları, bu konuda uluorta açık lamalar yapıyor! Yarabbi ne günlere kaldık!

Utancı belgeleri

İnönü'nün, işçilerin özel sektörde daha çok mes'ut oldukları na dair ortaya atıldığı teori, işçileri şaşkırttı. Türk-İş Birinci Bölge Temsilcisi Şaban Yıldız, Başakana bir telgraf çekerek, görüşlerini bildirdi. «Dün gazeteci lere yaptığınız açık oturumda özel sektörde çalışan işçilerin şikâyetçi olmadıklarına dair beyanınızı radyoda dinledik. Sizinle aynı kanaatte değiliz. Özel Sektör işçilerinin şikâyet ve derterini öğrenmek istiyorsanız Temsilciliğimizi şerefliendirerek bizi dinlemek lütfunduz bulunmanızı rica eder, bundan sonra iş yerlerini bizimle birlikte gezmenizi dileriz.»

Geziyi, İnönü yerine, Çalışma Bakanı Ecevit yaptı ve her

kesin bildiği bir gerçeği bir defa da belirtti: «Devlet Sektöründe işçilerin durumu daha iyidir.»

Bu vesileyle Lâstik-İş, Derby Lâstik Fabrikası ile ilgili bazı vesikalar yayınladı. Fabrikanın açıkladıkları hiç bir hudut ta nımyan idarecileri işçilerden «kazaya uğrarsam kabahat benim, Fabrika işime her zaman son verebilir. Sendikaya aidat ödemeyeceğim» gibi taahhütneler almıştı. Bu utanç vesikalarını aynen yayınlıyoruz:

BİRİNCİ BELGE:

«Çalışmakta olduğum makinenin, nasıl kullandığımı, neleme tehlikeli olduğumu, çalışırken ne şekilde hareket edeceğimi, ne lerin yapılması ve nelerin yapılmaması ve neferin yapılması lâzım geldiğini gördüm ve ustamdan dinedim. Böylece makine çalışırken bir kazaya uğrama ma imkân yoktur. Herhangi bir kazaya uğradığımda takdirde bu kaza benim ihmâlüm ve dikkatsizliğimden dolayı olacaktır.

Şimdiye kadar çalışmakta olduğum randımanı düşürmeyeceğim ve aynı randımanı kusursuz olarak vermeyi ve kazadan dolayı da mes'uliyetin şahsına ait olduğunu şimdiden kabul ve taahhüt ederim.

Şahit Şahit Taahhütnemeyi veren.»

Fabrikaya alınacak işçi yurtdışındaki taahhütnemeyi doldurmaktayız ve ileride doğacak kazadan kesin olarak kendisi sorumlu tutulmaktadır.

KİNCİ BELGE:

İŞ AKDİ

«Çalışmak üzere iş talep ettiğim Derby Lâstik fabrikasında mevcut işin ay süreceği ve bu müddetin bitiminde hiç bir kayıt ve şartla bağılı olmaksızın işime son verileceği, işin mahiyeti icabı bu müddetin fabrika müdürü tarafından kısıtlanabileceği beyan edildi. Ben bu yazılı teklifi müddetin bitiminde veya fabrika müdürü tarafından kısıtlanılmıyadığı tarihten itibaren işimze son verileceğini ve hiç bir litraza hak

Rıza Kuas

İnönü'ye karşı belgeler

xim olmadığını peşinen okuyarak kabul ve imza ederim.

Sol El Başparmağı İmza Şahit
Fabrika böylece işçiyi istediği zaman atmak hakkını kazanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BELGE:

«Derby Plâstik Fabrikası Müdürüğüne:

Türkiye Lâstik - İş Sendikası sına aydan aya taahhüt ettiğim ve tarafınızdan kesilerek kendilerine verilmesini rica ettiğim sendika aldatım bundan böyle keşilmemesini rica ederim.»

Bu belge zorla işçilere imza latılmakta ve işçilerin sendika ile ilgilerinin kesilmesine çalışılmaktadır. Lâstik - İş Sendikası da rumu bir dosya halinde Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'e aktetmiştir.

İşte böyle, Sayın İnönü.

YÖN, 15 AĞUSTOS 1961

Öğretmenlere saldıranlar

İlhan
Selçuk

Zor ama keyifli mücadele

Fransız mizahçısı, General Şarl de Gol'un rejimine Şarlokrasi adını takmış. Bu nüktenin çağırışında, bir yandan Generallik küçük adını anarken; öte yandan Diktatörlük filmiyle ününe ün katmış büyük komik Şarlo'yu hatırlamak imkânsız.

Şarlokrasi bugünkü Fransız demokrasisini ne dereceye kadar ifade edebilir bilemeyiz. Ortadaki hakikatler şunlardır: Fransa, de Gol idaresinde normal parlamento düzeninden ayrılmıştır. Bu bir gerçektir. Ama gerçek olan bir diğer nokta daha vardır. Bütün demokratik müesseselerinin sağlam kaleleri ile, hele basın hürriyetinin gelenekleşmiş güzel çizgisiyle Fransa eski hürriyetlerini gene devam ettirmektedir.

Üstelik, General de Gol idaresinde, Cezayir meselelerini halletme yoluna gitmiştir Fransa... Bu demektir ki, büyük İhtilâlin beşiği, kendisi için bir leke teşkil eden Cezayir sömürgeciliğinden vazgeçmek sağduyusunu göstermiştir. Hürriyet fikirlerinin kaynağı Fransa böylece tarihinin kendisine yüklediği sorumluluğun rotasına geç de olsa girmesini bilmiş tir. Memleketteki gerici, sömürgeci, yobaz kuvvetlerin mukavemetleri kırılmış, aydınların çabası ve halkın sağduyusu Cezayir utancının daha da devam etmesine müsaade etme miştir.

Milletlerin tarihleri ile milletlerin gelecekleri arasında bir büyük sosyal bağıntı olduğu iddiası boş değildir. Her milletin tarihinde başka başka çehrelerle ortaya çıkan ikili te sisler vardır. Fransa'da Cezayir'i sömürmek isteyen büyük menfaat grupları, ordu içindeki faşist unsurlarla işbirliği yapırlarken ve el altından gizli ordu tedhiş çetelerini bestelerken; Fransız tarihine, hürriyetlere, gerçek demokrasiye inanan İleri kuvvetler bir büyük ve çetin imtihan geçirmişler dir.

Sonuç: Cezayir dâvası, İleri ve aydınlık güçlerle savunan aydınların başarısı ile bitmiştir.

★

Milletlerin hayatında güç ve çetin anlar vardır. Bu çetin anlarda her şeyin imkânsız gibi görüldüğü, bütün çıkış yollarının karardığı devirde umutsuzluk ve karamsarlık bulutları insanları sarabilir. Memleketin ka derine hâkim olan iktidar kuvvetlerinin gericiliği yanında kireçleşmiş kuvvetleri memleketin istikbalini düşünenlerin cesaretlerini peşinen kırabilir.

Bütün mesele bu gibi hallerde mücadelenin bütün ağırlığını yüklenerek ve hattâ mücadelenin ağırlığından keyif du yarak çalışmasını bilmektir. Mücadelenin ağırlığı ve zorluğu ancak mücadelenin şerefini artırır. Kolay elde edilen başarı ların milletlerin hayatında hiç bir olumlu sonuca ulaşmadığı yerli ve yabancı tarihlerin sayfalarında yazılıdır.

Bugün Türkiye, iki büyük tarihî akımın tartışmasında geleceğe doğru kaderini çizmektedir. Bu tartışma ya normal demokratik düzen altında sürer, ya da demokratik düzenin dışına çıkar Bu bir ayrı konudur. 27 Mayıs'ta normal yolla rın dışına çıkmıştı. Şimdi parlamenter bir rejimde aynı tartışma devam etmektedir. Mesele nedir?

En kalın çizgileriyle söylemek gerekirse mesele şudur: Türkiye ya Osmanlı İmparatorluğunun son çağlarında kabul ettiği yönü seçecektir. Ya da Atatürk İhtilâlinin ilk çağların da kabul ettiği yönü seçecektir.

Türkiye'deki insanlar, tercihlerini, bu iki yönden biri

te eski yerimde bırakılacağımlı söylüyorlardı. Gene reddettim.

27 Mayıs İnkılabı oldu. İmtihanlar bitince Köyüne dönüp, aydın kişiler olan eski öğrencilerimle gruplar halinde köy köy dolaşıp, İnkılabı tattık. Biz köyde yokken, 1. Temmuz 1960 gecesi evim bütün eşyalarıyla birlikte kisten yakıldı. Yangın bakır kapları bile eritmiştiler. Yangın sırasında köyde olmadığımızdan bir tek eşya bile kurtaramadık, sırtımızdaki elbiselerle kalakaldık. 4 çocuk, iki de karımın ben, iki İhtiyar kayın peder ve valide ve bir de baldız, cem'an dokuz nüfus, şaşırarak kaldık. Yangının faili bütün köyce malûm, ama, herkes korkuyor, söylemiyor.

Eşin dostun geçmiş olsunlarıyla derde çare bulunmuyor. Sosyal yardımlaşma ve sosyal güvenlik bizde ne zaman başlayacak. Daha, ne kadar yıl esilmişliğimiz sürüp gidecek? V.s. v.s....

Bir öğretmen karısından mektup: "Eşim Düzici Köy Enstitüsünden mezun olduktan sonra tam 10 yıl köylerde çalıştı, Kendisi muhalefet partisine karşı olan sempatisini saklamazdı. Bu yüzden menfur iktidarın zulüm ve

in için kullanmak zorundadırlar.

Bugünkü sosyal ve iktisadi bugünkü politika mızın — bir kaç ıvrı zıvrı değişiklik dikkate alınmazsa — Osmanlı İmparatorluğunun son çağlarındaki manzardan türlü bir görünüşü olduğunu kimse iddia edemez. Mevruhiyet iktidarlarının felsefesini benimsemiş bir Türkiye'nin karşısın dayız Tanzimattan beri siyasi tarihimizde süregelmis deği şiklikleri dikkate takip edenler, çıkış yolunu millette ve halk ta değil, yabancı sermayeye sığınmakta bulan hü — hım Osmanlı politikasını zamanımız iktidarında da sezecekler dir. Bir küçük azınlığın elindeki sermaye oyunlarıyla bir büyük millet topluluğu kalkınabilirse tutulan yol doğrudur. Ama «Tabii ekonomilerin çimdide kadar hiç bir az gelişmiş ülkeyi yücelttiği görülmemiştir. İktisadi siyasatını yabancı lardan kurulu bir «Konsorsium»un direktiflerine göre ayar lıyan Türkiye'nin muhafazakar iktidarını, Mevruhiyet Türki yesinin yabancı şirketler karşısında iki büklüm iktidarı ile mukayese etmemiz çok doğaldır.

★

Bazı kimseler bu milletin hayatında Atatürk İhtilâ linin getirdiği fikirlere artık yer olmayacağını, zira Atatürk İhtilâlinin bir geçiş safhası olduğunu iddia ediyorlar. Bunlara göre Atatürk ilkelerine dönüş neredeyse bir siyasi irtica sayılacak.

Bu baştana şayanıdır. Eğer bu milletin hayatında Ata türk devri bir rüya değilse, Türkiye muhakkak Atatürk dev rimlerinin gösterdiği rotaya girecektir. Çünkü Atatürk İht ilâli geçiş gitmiş bir tarih safhası değildir. İstikbale uzanan İleri fikirlerin, irca kuvvetini kazandığı bir devirdir. Bu fi kirlerin yenden irca kuvvetini kazanması kaçınılmaz bir olay dır. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun kalıntısı siyasi ve ik tisadi gruplara dayanarak yürütülmek istenen her politika bir zaman sonra iflas etmeğe mahkumdur.

Atatürkçülük muhalefeti muhakkak iktidara geçecektir. Çünkü Türkiyede Atatürkçülük uzun yıllardan beri muhale fettedir. İktidar daima gerici ve muhafazakar kuvvetlerin elinde kalmış Atatürkçüler de bu iktidarlara muhalefet yo kunu seçmişlerdir Bugün için de değişmiş bir şey yoktur.

Bu muhalefetin kolay şartlar altında yürümediğini İhtilâf etmeliyiz. İktisadi kudret gerici kuvvetlerin elindedir. Bunlar ellerindeki bütün imkânları seferber etmişlerdir. 27 Mayıs'a kadar her türlü İleri fikrin tartışılması yasak edilmiştir. 27 Mayıs'tan sonra içine düşülen büyük boşluk ve umutsuzluk bu yasaklamanın sonuçlarından doğmaktadır.

Mücadele çetindir. Çetin olduğu ölçüde de zevkli ve olum ludur Türk aydınların omuzlarına düşen sorumluluk müca delenin çetin olması yüzünden bir kat daha artmaktadır. Tıp kı ravundlar uzadıkça nefesi artan bir boksör gibi, bu keyif ü maçın her saniyesinde hiç dövmek gerekir.

Zira rakipler zaman uzadıkça nefes darlığına tutulacak lardır Eğer demokrasiye inaniyorsak, eğer hürriyetlere ina niyorsak, eğer halka inaniyorsak, eğer insanlar arasında eşitlik ve adalet prensiplerine inaniyorsak bunların mücade lesine niçin inanmıyalım?

Bir fikre gerçekten inanan kişi o fikrin mücadelesine inanmazsa gerçek aydın sayılmaz. Omuzlarımızı düşen so rumluluğu taşımasını bilmezsek mücerret düşüncelerimizle övünmeğe hakkımız yoktur.

İri yoktu. Öldü, o da bitti. Öldüğü zaman aslı maası 35 idi. 19 ay geçil aradan, Emekli Sandığından merhum emekli keseneklerini bile alamadık. Defalarca, sözlü ve yazılı mü racaatta bulundum, hep atlattılar. Şu günlerde çok sıkındayız. Emekli keseneklerini biran önce göndertebilirseniz, minnettar olacağım. En büyüğü yedi yaşında 3 tane kızım var. V.s. V.s.

Başka bir köy öğretmenin mektubundan:

«1954-55 ders yılındaydı. Muhtar okulla hiç ilgilenmemekte, hattâ so guk havalarda çocuklar titişirken, köy bütçesinde okul için para olduğu halde, okulun bu ihtiyacına kulakla rını tıkıyordu. Çok soğuk bir gündü, çocuklar ve iki bayan öğretmen arka daş soğuktan titişirken, muhtara ha ber gönderip, biraz odun yollamasını istedim. D.P.İ muhtarın canı sıkılmı ş olacak ki, yanına vahşi hayvanlar için hükümet tarafından verilmiş tüfekte mücehhez köy siraat korucusunu ala rak sınıfıma girdi. Niyetini bilmediğim için hüsnü niyetle karşıladım. Fakat, Muhtar Niyazi pür telâş serri bir dille diğer öğretmenleri istedi. Ben de, okulun bir işi için görüşecek zannederek, Bayan öğretmenleri çağır-

KALDOR RAPORU

Niçin Gırlendi?

Herkesin anlayacağı dille

KALDOR RAPORU

Hükümetin açıklamaktan kaçınacağı Kaldor Raporunu, herkesin anlayacağı şekilde sadeleştirerek yayınlıyoruz. Rapor, sosyal adalete yer veren verimli bir vergi sisteminin nasıl olması gerektiğini göstermesi bakımından ilgi çekici. Yazıda dünyaca tanınmış vergi uzmanının iste dikleri ile hükümetin yaptıkları arasındaki farkı bulacaksınız.

Kalkınma ve vergi

Kalkınmayı hızlandırma bakımından vergilemede iki farklı görüş vardır. Birinci görüş, yatırımla rın ve kalkınmanın yetersizliğini, yatırım yapmayı teşvik edecek faktörlerin yoklu ğuna bağlar. Bunun için bu görüşlülüşü sahipleri, devlet gelirinin azalmasına al dırmadan vergi tãviziyle, yatırımların artırılabilceğini ileri sürerler.

İkinci görüş, yatırımların ve kalkın manın yetersizliğini, kaynakların kıt olu ğunda ve tasarruf hacminin düşük bulun masında arar. Bu görüşün sahipleri vergi yoluyla, artırılabilcek kaynakları çoğaltmaya çalışırlar.

Kanaatimce, Türkiye için doğru olan ikinci görüştür. Türkiye'de, kalkınmanın hızını tãyin eden faktör, yatırımları teş vik edici tedbirlerin yokluğu değil, kay nakların kıtlığıdır. Tasarruf hacmi düşük olduğu için az yatırım yapılmaktadır. O halde hızlı kalkınma, fazla tasarruf de mektir. Fazla tasarruf ise, istihlãkte gö nüllü olarak önemli bir değişime beklene miyeceğine göre, vergileme ile mümkün dır.

Birinci görüş, ancak tasarruf hacim leri yüksek olan A.B.D. gibi memleketler için doğrudur. Bu memleketlerde, kalkın mayı kãrlı yatırım imkãnlarının azlığı frenler.

Bu durumda, vergi gelirlerinin azaltıl ması pahasına da olsa yatırımları teşvik edici tedbirler almak faydalıdır. (Yatırım indirimi gibi teşvik tedbirleri, A.B.D. için doğru, Türkiye için yanlıştır.)

Türkiye'de, vergi gelirleri bugünkü ihtiyacı karşılamaya yetmemektedir.

Kanaatimce Türkiye 1963 te, yekün vergi gelirlerini, 1961 e göre asgari 3,5 milyar fazlası ile 10 milyara çıkarmayı hedef itihãz etmelidir. Bunun bir kısmı, devlet gelirlerindeki normal artışlarla karşılanacaktır. Fakat yine de devletin ek vergilerle en az 2 milyar T.L. yeni gelir sağlaması lazımdır.

Ziraatın vergilendirilmesi

şart

Yıllık yüzde 7 gelişme hedefi için, milli gelirin yüzde 18 i yatırımlara ayrı lacaktır. Bu hedefe erişilmesi, istihlãk edilen gelirin milli gelir içindeki oranını yüzde 3 oranında kısmayı gerektirmektedir.

Vergilerde adalet ve eşitlik düşünce leri lüzumlu kaynakların esas itibarıyla, lãk istihlãkin kısılması yoluyla sağlan masını emreder. (Meselã yüksek gelir gruplarının istihlãkinin kısılması gibi) Bununla beraber, yüksek gelir sınıfları na konan ilãve vergiler, gerekli kaynak ları sağlamaya yetmez. Zira artan yata rım, artan istihdam demektir. Artan is

tihdam ise, işçilerin satın aldığı malların çoğaltılmasına ihtiyaç gösterir. Bu mal ların en başında, vasat bir işçinin harca malarının 2/3 ünü veya daha fazlasını teşkil eden gıda maddeleri gelir. Fazla yatırım için gıda maddeleri istihlãlinin artırılması şarttır.

Bundan başka, kalkınma, nüfusun muntazam surette artan bir oranının zi raat dışı faaliyetlerde kullanılmasını gerektirir. Ziraat sektörü, sanayide ve hizmetler alanında kullanılan bu nüfusun ihtiyacını karşılamazsa, kalkınma düşünül lemez. Başka bir deyişle, zirai mahsul fazlasının (zirai sektörün kendi istihlãkin den arta kalan istihlãl) devamlı bir artış göstermesi, kalkınmanın temel şartıdır. Yalnız, zirai sektörde ekonomik mü şevvikler, sanayi ve ticaretteki gibi işle mez. Gıda maddelerinde görülecek bir kıtlık istihlãli artırmayabilir. Hatta ana gıda maddeleri fiialarındaki bir yükselme, çiftçilerin yiyecek istihlãklerini çoğaltma

larına yol açarak ve çalışma arzularını kı sarak, gıda maddelerinin piyasaya ayrılan miktarını düşürebilir. Ayrıca birinci de recede bir ihtiyaç maddesi olan gıda fi yatılarının, diğer mallara nazaran, çok yük sek olması düşünülemez. Böyle bir tema yül, sadece enflasyon yaratır.

O halde, bir taraftan zirai verimi yük seltmeyi gözetken tedbirlere mutlak önce lik tanımak, öbür taraftan zirai dışı faa liyetlerde çalışan nüfusun gıda ihtiyacı nı karşılamak için, ziraatın vergilendiril mesi zaruridir. Çünkü ancak, zirai sektö rün doğrudan doğruya vergilendirilmesi, kalkınma için gerekli tasarruf miktarını arzu edilen ölçüde arttıracaktır.

Sosyal kurumları ve ekonomik şart ları tamamen farklı memleketler, mese lâ Japonya ve Rusya, iktisadi kalkınma larına finansmanında büyük ölçüde zirai vergilere dayanmaları bakımından birbiri rilerine benzemektedirler. (Japonya bu işi arazi vergisi ile Rusya ise mecburi

lımlarda düşük fiyatlar uygulamak su retiyle yapmıştır.)

Türkiyede ziraatın durumu

Osmanlı İmparatorluğunda, devlet gi derlerinin hemen hemen bütün yükü zira atın üzerindeydi. Bu yükü hafifletilmesi ve köylü sınıfının çoğunluğunun durumu nun iyileştirilmesi, Cumhuriyet İnkılabı nın büyük başarılarından biridir. Yalnız, son 20 yıl içinde durum değiştirmiştir.

Bugün zirai sektörün hemen hemen hiç vergilendirilmemiş olduğu ortaya çık maktadır. Zirai Sektörün net geliri, milli gelirin yüzde 42,5 una eriştiği halde, zi raat bütün vasıtasız vergilerin ancak yüs de 0,8 ni ödemektedir.

Vasıtalı vergilerden de, ziraate düşen pay yüzde 20—25 civarındadır. Vasıtalı ve vasıtasız vergiler bir arada hesaplanmı ca, zirai sektörün devlet gelirlerine işlirã ki 1/10 dan veya azami 1/8 den fazla de ğildir.

Başka bir deyişle, sanayi, ticaret ve hizmetler sektörlerinde, gelirin yüzde 20— 25 i vergiye giderken, zirai gelirden bu oran yüzde 4—5 ten ibarettir.

Bu durumun belli başlı sebeplerinden biri, 1936 dan beri yenilenmemiş olan toprak değerlendirilmesine dayanan arazi vergisinin aşırı olmasıdır. Arazi de ğerlerinde 1936—60 arasında ortalama 50 misli artış olmuştur. Arazi vergisinin de artış ise 2,7 misli kalmıştır. 1936 da arazi vergisi, toplam vergi gelirlerinin yüzde 4 ünü teşkil ederken, 1960 ta sa dece yüzde 0,3 e ulaşabilmektedir.

Ziraatte gelir vergisi olmaz

Kanaatimce gelir vergisi, özellikle Tür kiye gibi memleketlerde, ziraatın vergilendi rilmesi için verimsiz ve sakar bir alettir. İn gliltere, Birleşik Amerika, Fransa gibi geliş miş Batı memleketlerinde bile, gelir vergisi ziraat sektöründe başarılı bir şekilde uygu lanmamıştır. Ziraatte vergi kaçırarak çok kolaydır. İngiltere ve Amerika'da şu husus gayet iyi bilinir ki, ticari faaliyetlerinde kãr eden kimseler (meselã borsa simsarları gi bi) kãrlarını satın aldıkları çiftliklerde gös terdikleri zararlarla kapatarak vergi kaçt ırırlar. Bu sebeple, yeni zirai gelir vergisi nin hasılatı, hãli hazırdaki tahminlerin çok altına düşebilir. Tahminler gerçekleşse bile, ziraatten alınan vasıtasız vergiler, safi zi raat gelirin yüzde 1 ini biraz üstünde kala caktır. (Hükümet bunu bile çok bulmuş olacağı ki Melan tasarısı, zirai gelir vergisi ni sembolik hãle getirmektedir) Bu da, bağı langıdaki düşüncelerin ışığı altında çok dü şük bir rakamdır.

Ziraat, iktisadi kalkınmaya gerçek ten katkılaaksa, ziraatın vasıtasız vergi lere işlirãki 1 milyar liraya çıkarılmalı dır. Bu takdirde dahi, ziraatteki vasıtasız vergilerin yükü, safi zirai gelirin sadece yüzde 5,7 sine ulaşabilecektir. Halbuki aynı anda maaş, ücret, serbest meslek ve işleme kazançları gibi gelirlerde, vasıta sız vergilerin yükü, resmi tahminlere gö re yüzde 12,5 olacaktır.

Ziraatten 1 milyar lira vasıtasız vergi alınması belki güçtür, fakat zaruridir. Şayet kalkınma plãnı gerçekleştirilecekse, halk efkãrının, böyle bir vergi mükellefiyetinin şart olduğunu er veya geç kabul etmesi lâ zımdır.

Nasıl bir ziraat vergisi?

Ziraatten milyarlık gelir ancak işlãh edilmiş bir arazi vergisi yoluyla sağlanabi lir. Teklif şudur: 67 ilde, son beş yılın or bölünerek temel değer» hesaplanmalıdır. Bu miktar, o ildeki ekilen arazi miktarına bölünerek istenecek değer» hesaplanmalıdır. Arazi belli kalite ölçülerine göre sınıflandı rılarak, temel değere göre fiili değerler tes bit edilmelidir. Fiili değerler, allenin sahip olduğu arazinin yekün miktarına göre, mü

Kaldor ne istiyor?

Politikacılarımızın umacı görmüş gibi ürkütükleri Kaldor Raporu, aslında vergi adaletini sağlamaya ve kalkınmayı hızlandırmaya yönelmiş, aşırılıklardan kaçınan ciddi bir dokümandır. İşte, Maliye Bakanının «Sosyalist temayüllü» diyerek gözden düşürmek istediği Prof. Kaldorun tavsiyeleri:

- Ziraat alanında, çiftçi ailelerinin yüzde 83,5 u vergiden muaf tutulmalı, geri kalan yüzde 16,5, azami yüzde 15 oranında bir cins müterakki arazi vergisi ödemelidir. Böylece sağlanacak 1 milyar lira, safi ziraî hasılanın ancak yüzde 6 sına erişmektedir.
- Servete dayanan vergiler konulmadıkça gelir vergisinin adaletsizlikleri düzeltilemez ve geniş çaptaki vergi kaçakçılığı önlenemez. Servet Beyannamesi usulü, bir servet vergisi ile takviye edilmedikçe müessiriyet kazanamaz ve uzun ömürlü olamaz. Bu sebeple:
 - Küçük esnaf için, gayrimenkuller, ticarî değerler, stoklar v.s. toplamından borçlar düşürüldükten sonra kalan servetin net değerine oturtulan yıllık bir vergi düşünülmelidir.
 - İsveçte, bazı Avrupa ve Skandinav memleketlerinde, Hindistan ve Seylanda uygulanan yıllık bir servet (veya sermaye) vergisi, gelir ve kâr vergilerine tamamlayıcı olarak ele alınmalıdır. Böyle bir vergi, kaçakçılığı önlemek ve sosyal adaleti gerçekleştirmek için büyük üstünlüklere sahiptir.
 - Maaş ve ücretler aleyhine ve servet sahiplerinin lehine durum yaratan çeşitli sermaye kazançları muafiyetleri kaldırılmalıdır.
 - Serbest meslek kazançları, işletme ruhsatnamesi adı altında maktu bir vergiye tâbi tutulması veya fertler arasında dağıtımını meslekî teşekküllere bırakılmak şartıyla genel bir mükellefiyet tesisi düşünülmelidir.
- Dünyadaki bütün memleketlere nazaran çok düşük olan kurumlar vergisi oranı yüzde kırka çıkartılmalı, fakat kaynaktan tevkif sistemi, kârların 1/3 üne inhisar ettirilmelidir.
- Fiilen mevcut olmayan veraset ve intikal vergileri ölen

şahsın servetinin bütünü üzerine konacak bir tereke vergisi ile takviye edilmelidir. Tereke vergisi 5 – 20 bin lira değerinde terekelerde, yüzde 2 den başlayarak, 1 milyon ve daha yüksek terekeler için azami yüzde 30'a kadar çıkabilir. Ayrıca, gayrimenkuller cari kıymetleri üzerinden değerlendirilmelidir.

- Karayolları için yapılan ve yapılacak olan muazzam yatırımlara rağmen, yolu kullananlardan alınan vergi bakım giderlerini dahi karşılamamakta ve bu eşitsizlik yüzünden demiryolları ağır şekilde cezalandırılmaktadır. Bu sebeple, nakil vasıtası ruhsatname borçlarını arttırmak veya benzin ve diğer akaryakıtı vergilendirmek ya da her iki metoda başvurmak suretiyle karayolunu kullananlar vergilendirilmelidir.
- Bina vergisi muafiyeti, yalnız sosyal meskenlere inhisar ettirilmeli ve binalar yeniden değerlendirilmelidir.
- Lisans sistemi yüzünden doğan büyük kârların özel it-halâtçılar yerine devlete gitmesi için bir lisans ücreti ihdas edilmelidir.
- İktisadî Devlet Teşebbüslerinde, özel sektör kârlarının haksız şekilde artmasına ve enflasyona yol açan düşük fiyat politikasına son verilmelidir.
- Vergi Reform Komisyonu tavsiyeleri, mevcut gelir ve Kurumlar vergisini ıslâh etmek şöyle dursun, onları ciddi şekilde bozacak mahiyettedir. Yatırımlar için tanınan vergi muafiyetleri, yanlış bir iktisadî görüşe dayanmaktadır. Bu muafiyetlerde ısrar edilecekse, indirimleri yalnız büyük müteşebbislere inhisar ettirmekten vazgeçmeli, küçük teşebbüsler de bundan faydalanmalıdır.
- Gelir vergisi oranları, ufak gelirlere düşürülmeli, yüksek gelirlere arttırılmalıdır. Asgarî geçim indirimi yükseltilmelidir.
- Aile gelirlerini birleştirme prensibinden vazgeçilmelidir. Karı koca ve reşit olmayan çocukların gelirlerinin ayrılması, ticaret ve servet gelirleri sahiplerine, yeni vergi kaçırma imkânları sağlamaktan başka işe yaramayacaktır.

... olarak uygulanabilir. Hedef, safi net hasılanın yüzde 6 oranı vergilendirilmesini sağlayacak şekilde çözümlenmelidir. Mevcut Türkiye'de ailelerin yüzde 83,5 u 10 hektardan azında araziye sahiptir. Bunlar vergiden muaf tutulabilir. Geriye kalan yüzde 16,5 oranındaki çiftçi ailelerinden 5 hektara kadar arazi sahipleri hektar başına yüzde 10 oranında, 50 hektardan fazla arazi sahipleri yüzde 15 ini vergi olarak ödemeli, safi net hasılanın yüzde 6,4 ü ise her 1 milyon lira aşmaktadır) vergi muafiyetlidir. Demek ki ziraattan, safi hasılanın ancak yüzde 16,5 unu, yani net gelirlerinin azami yüzde 13 ini koruyarak vergilendirilerek, 1 milyar lira net gelir sağlamak mümkündür. Müteşebbislerin vergisinde, müterakkilik ölmesi halinde her hektarın değeri de göz önünde tutulmalıdır. (Görüldüğü gibi poli-tikacılarımızın gayri kabili tatbik gördükleri ziraat vergisi, çiftçilerin ancak yüzde 16,5 oranı ile vergilendirmektedir. Düşük maaş ve ücret alan da memurların ve işçi-lerin mükelleflerine yüksek değildir. Böylece memurların vergisi gayri kabili tatbik sayılarak, bu mükellefler çiftçileri vergilendireme-ye imkan vermektedir.)

Kâr ve sermaye vergileri

Ticarî kâr ve sermaye gelirlerinin ye- tersiz şekilde vergilendirilmesi, Türk vergi sisteminin diğer bir temel noksanıdır. Ti- carî ve gayri menkul gelirleri, büyük ölçü- de vergiden kaçırılmaktadır. Söyle ki ziraat dışında 24 milyar lira net gelir yaratılmaktadır. Yıllık maaş ve ücret ödemeleri ise 18 milyar liradır. Buna rağmen maaşlı ve ücretli kimseler, gelir vergisinin yüzde 68 ini gelir ve ku- rumlar vergileri toplamını ise yüzde 45 ini ödemektedir. Adaletsizlik ortadadır: (10 milyar gelir sahibi maaş ve ücretliler verginin yüzde 60 ını, 14 milyar gelir sahi- bi maaşlı azınlık verginin yüzde 40 ını öde- mektedir. Sosyal adalet ilkesi, çok düşük gelirliler ücretlilerin az, maaşlı azınlığın ise geniş ölçüde vergilendirilmesini gerektirir di.)

Vergi kaçakçılığının daha bariz bir örneği de veraset vergilerinden elde edi- len hasılattır. Bu verginin yıllık hasılatı ancak 12 milyon liradır. Halbuki milli

servetin çok kaba bir tahminine göre, her yıl nesilden nesile intikal eden gayri menkullerin değeri 3 milyar Türk lirası civarındadır. Şayet ortalama vergi oranı yüzde 10 kabul edilirse, bu 300 milyon lira tutarında bir gelir sağlayacaktır.

Serbest meslek erbabının ve esnafın gelir vergisi şumulüne işçileri bir şekilde almamaları, Türkiye'ye özel bir husus ol- mayıp, gelir vergisi uygulayan memleketle- rin çoğunda görülen bir durumdur. Kısa bir devre içinde, vergi kaçakçılığının tesir- li bir şekilde önlenileceğini beklemek fay- dasızdır. Fakat durumu düzeltmek için birçok tedbir alınabilir:

Vergi kaçakçılığı nasıl önlenir?

a) Geçen yıl uygulanmaya başlayan servet beyannamelerinin, 1964 yılında Vergi daireleri tarafından kontrolü müm- kün olunca, durum bir derece düzelebilir. Şüphesiz, servet beyannamelerinde göste- rilen servetin ne derece kadar gerçek serveti temsil ettiği bilinmez. Fakat, mev-

cut harc sistemi veya yeni bir sermaye kazanç vergisi vasıtası ile, sermaye mal- ları alım satımı hakkında elde edilecek daha etraflı bilgi sayesinde, bu beyanna- melerde gösterilen miktar kontrol edile- cek daha etraflı bilgi sayesinde bu beyan- namelerde gösterilen miktar kontrol edil- lebilir. (Ne var ki Kaldor Raporundan son- ra Hükümet, servet beyannamelerini bir defaya mahsus olarak açılmadan geri ver- mayi kabul etmiştir. Parlamento beklenti- de beyannamelerin kaldırılmasına karar vere- cekti. Zira maaşlı azınlığın vergi kaçakçı- lığı ile ciddi şekilde mücadeleyi isteyen yok- tur.)

b) Küçük esnafın vergilendirilmesi konusunda ise, esnafın servetinin net kıy- metine dayanan bir vergi uygundur. Fik- rimce, dükkân ve atölyelere gidip sık sık muhasebe defterlerini kontrol edecek geniş bir idari mekanizma olmadan, iş hacmini tesbit etmek, işletme kârlarını tesbitten kolay değildir. Buna karşılık, küçük iş sahiplerinin servetlerini sakla- maları, ister gayrimenkul ister ticarî de- ğerler şeklinde olsun, güçtür. Bu sebeple, serveti esas alan yıllık bir vergi, gelire dayanan vergiden daha müessir bir vas- tasız vergi metodu olarak görülmektedir.

FEZA

İnsanlık, fezayı fethetmeye hazırlanıyor. Sovyet Rusya'nın Vostok III ve Vostok IV'ü fezaya atması bu yolda önemli bir merhale.

İnsanlığın zaferi

Vostok III ve Vostok IV ün günlerdir yanyana fezada uçuşu, bütün dünyada insanlığın bir zaferi olarak alkışlandı. Pazartesi akşamı, dünyanın etrafında 39 uncu defa dönerek fezada bir milyon millik yolu tamamlayan Binbaşı Nikolayef, tarihin kaydettiği ilk «feza milyoneri» olarak selâmlandı.

Nevyork Times «Tamamen ilmi yönden düşünülürse, iki uzay pilotunun buluşmaları insan dehasının yeni bir başarısıdır ve bütün insanlık bu başarı ile gurur duyabilir» diyerek bu olayı, politika çekimlerinin dışın da manalandırdı. Sovyetler Birliği'nden gelen herşeyi şüpheyle karşılamaya mütemayil Türk basını da, burnundan ötesini görmeyen bir iki softa gazete hariç, insanlığın zaferini gereken önemle ele aldı. Gerçekten Vostok III ve Vostok IV ile fezanın fethinde önemli adımlar atılmış bulunuyor. Nikolayef ve Popoviç, insanoğlunun tahmin edilenden çok daha önce aya ve yıldızlara gidebileceğini ortaya koydu.

Sovyet başarısı, özellikle 3 bakımdan önemlidir: Bir defa, yer çekimin den kurtulmuş durumda birkaç gün sürecek uzay uçuşları yapma imkânı kesin şekilde sağlanmıştır. Binbaşı Nikolayef, fezada dünyayı aydan ayıran mesafeyi defalarca katetmiştir. Feza milyoneri, yeryüzündeki futbol maçlarının sonuçlarıyla ilgilenen kadar neşelidir. Yemeğini istihla ve mekte, bol bol jimnastik yapmaktadır. Tek şikâyeti, tras olamamak yüzünden sakalının uzamasıdır. İkinci olarak, uzay gemilerinin artık tehlike li olmaktan çıkıp, güvenilir araçlar haline gelmesidir. Üçüncü önemli ve nilik, iki feza gemisinin fezada buluşmasıdır. Böylece yıldızlararası gemilerin yakıt ikmallerini fezada yapabilecekleri ortaya çıkmıştır. Fezanın fethi vakidir.

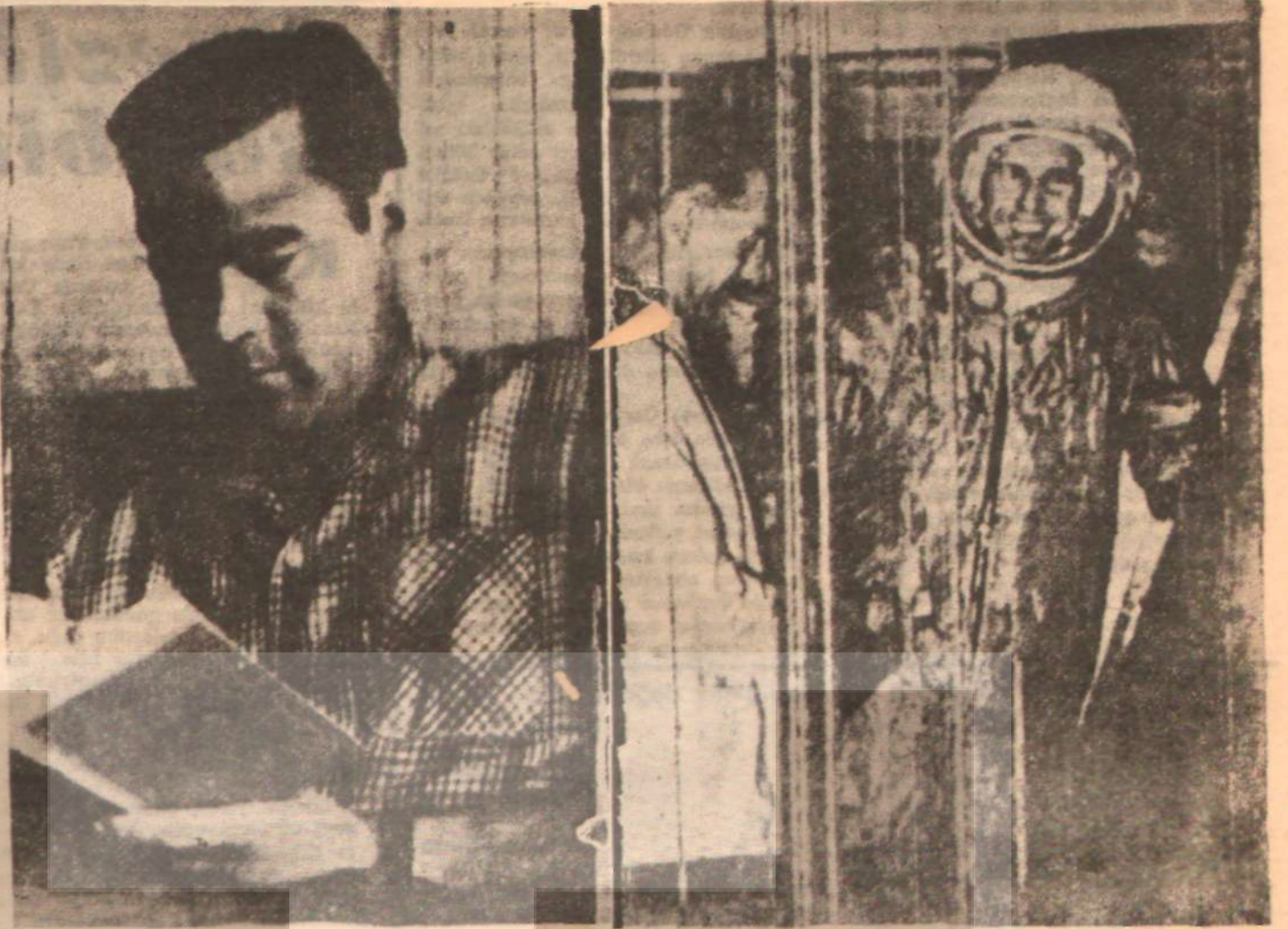
CEZAYİR

Siyasî Büro'nun faaliyete geçmesi güven veriyor. İktisadi hayatın çöküşünü önlemek başlıca sorun.

Ben Bella kolları sıvadı

Seçimlere kadar günlük işleri yürütecek olan Geçici Yürütme Organı ile işbirliğini sağlama görevi ni yüklenen Ben Bella temaslarına başladı. Ben Hedda başkanlığındaki geçici hükümet yetkilerini resmen Ben Bella'nın hâkim bulunduğu siyasî büroya devretti ve Millî İhtilâl Konseyi'ni seçimlerden sonra yapılacak toplantısına kadar bir «İhtilâl Kurumu» olarak kalmayı kabul etti.

Bir ay süren Ben Bella — Ben Hedda iktidar mücadelesinin kesin sonucu alınmadan sonra yapılacak seçimlerin önemi açık. Bir yıl süre için seçilecek 196 üyeli kurucu meclisin başlıca görevi anayasayı hazırlamak ve oylamak. Bu arada halk adına yasama yetkisini kullanarak kanunlar çıkaracak ve bir geçici hükümet tayin edilecek. Bu geçici hükümet Abdurrahman Faris başkanlığındaki geçici yürütme organını temsil edecek.

Binbaşı Nikolayef

Yarbay Popoviç

İnsanlık yıldızlara doğru yükseliyor.

Ben Bella ilk iş olarak askerî yönetime sivil yönetime geçişi hızlandırmak istiyor. Gerçekten bağımsızlığa kadar fiili olarak siyasî yetkileri ellerinde tutan askerî bölge kurulları, bağımsızlıktan sonra da Cezayir'in mutlak hâkimleri olarak görürdüler. Ben Bella'nın da bu askerî yöneticiler tarafından baskıya maruz kaldığı muhakak. Şimdi bütün iş, bu bölge kurullarını lağvetmek ve Millî Kurtuluş Ordusu'nu bir başkomutanlık altında yeniden teşkilatlandırmak. Bu yolda ilk adımı dördüncü bölge attı ama diğerleri onu takip etmek için acele etmedikleri gibi merkezi bir genel kurmay henüz kurulmadı.

Ekonomik kalkınma için

Cezayir'in ekonomik gelişmesine hız vermesi, hiç olmazsa başlangıçta, Fransızların işbirliği sayesinde olacak.

Abdurrahman Faris geçen hafta Paris'e giderek sell mallı yardım istedi. Fransız hükümeti ise karşılığında ne istediğini bilen kurumları teşekkül etmiş bir devlet olmadıkça kredi taleplerini inceleyemeyeceğini açıkladı.

Anı bir ekonomik çöküntüye düşme için Cezayir'i yöneticiler ilk planda tesirini gösterecek tedbirlere başvuruyor. Hasatın iyi olacağı gelen haberlerden anlaşılmakta, ürünlerin değerlendirilmesi maksadıyla hasat için gerekli alet ve makinaların, traktör ve biçer — döğelerin yurt dışına çıkarılmasının yasaklanması, ilk adımlardır. Bu tedbirlerin kısa vadede bazı güçlükleri bertaraf etmesi mümkün. Fakat ana dâva memleketin sosyal — ekonomik kalkınması için teferruhatlı plânların hazırlanması. Cezayir'in takin edeceği yol plânlı kalkınma. İlk safhalarda iktisadi hürriyetler, istismar asgariye indirilerek düşüncüsel geniş bir alan bulmaya cak. Özel teşebbüs teşvik edilecektir, bazı mallı kısıtlamaları kaldırılacaktır. Fakat bunlar Cezayir vatandaşının ezilmesini önlemek amacıyla güdecektir. Bunların gerçekleştirilmesi mesî genîs çapta bilimsel çalışmalar gerektiriyor. Cezayir'de böyle bir kadronun mevcut olmadığı söylenemez. Mesele Ben Bella ve Ben Hedda grupları arasındaki çatışmada kenarda kalmayı tercih eden veya gruplardan birine katılan kapasiteli elemanları iktisada getirebilmek.

Ait Ahmet'in burdan bir süre önce sövüldüğü sözlerde gerçek payı var. Cezayir'in ümidi «sovetlerle karşı karşıya gelmenin, memleketin ihtiyaçlarına çözüm yolu bulma sorumluluğunun liderlerin sunmuş anlaşmazlıklarından sıyrılmayı, elele verme lerine ve yeni bir yönetici kadronun birinci plâna geçmesine imkân hazırlamalarına bağlı. Buhran boyunca kabiliyetli genç me-

murlar gölgede kalmayı tercih etmiş ve şeffafların kısır çekimlerini tesvip etme diklerini belirtmişlerdir. Gerçekten değerli ve berrak siyasî fikirlerle sahip kimseler kıyıya köşeye dağılmışlardır. Aynı dili konuşan bu kimselerin biraraya gelerek genç nesille ittifak kurmaları ihtilâlin daha önemli ikinci safhasına başarılı bir atılışı sağlayacaktır.

GANA

Suikastten kurtulan Nkrumah'ın ülkesi siyah Afrika'nın ortak sorunları ile karşı karşıya.

Suikast ve muhalefet

1957

den bu yana Gana'nın yönetimi minde mutlak söz sahibi olan Kwame Nkrumah sınır yakınındaki bir köyde gezerken bir bombaya hedef olmaktan tesadüfün yardımı ile kurtuldu.

Gana'da iki partili bir sistem mevcut. Fakat muhalefetin imkânları son derece sınırlı. 112 üyeli parlamentoda muhalefetin sadece sekiz temsilcisi bulunuyor. Nkrumah ise ülkesinin belirli bir safhayı tek parti yönetimi ile zması gerektiği kanısında. Muhalefetin bazı unsurları komşu iki ülkede Togo ve Yukarı Volta'da bir hükümet darbesi yapmak üzere eğitim görüyor. Bugünkü durumda başta yoldan iktidara gelmek zordur. 7 milyon nüfuslu Gana'da okuma yazma bilenlerin oranı % 25'e yakın. Yüksek öğrenim görmüş olanlar ise 4500 civarında. Üniversite öğrencileri siyasî hürriyetlerin zorunlu olduğunu pek iyi anlatıyor. İstedikleri konuyu tartışıyorlar. Fakat öğrencilerin büyük çoğunluğu «Nkrumahist»tir. Üniversite devlet işlerine karışmamalıdır.

Üniversite'yi dahi otokrat yönetimi için bir tehlike olmaktan çıkararak Nkrumah'ın, muhalefet partisi lideri Dr. Dan Gwah'in de yurt dışında yaşamayı tercih etmesi üzerine fazla bir mukavemetle karşılaştığı söylenemez. Sadece suikastleri he saba katmak zorunda.

Sorunlar

Bütün Afrika liderleri gibi Nkrumah da cehalet, eğitim noksanı, kabîle hayatının alışkanlıkları, millîyetçilik ve salgın hastalıklarla mücadele etmek ve

bu konulara ilâveten ekonominin tek ürüne dayanmasının muhtemel sonuçlarını düşünecek gerekli tedbirleri uygulamak zorunda. Gana, dünya kakao istihsalinin üçte birini sağlıyor fakat 1961'de dış ticaret açığı 100 milyon doları buldu.

Sorun tarım ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve verimin artırılması. Nkrumah, ülkenin geleceği bakımından hayatı önemli olan bu konuyu çiftçi kolonileri kurarak çözüm yoluna sokmak istiyor. Bu kolonileri İsrail'deki kibbutz'lara benzetmek mümkün. Bu kibbutz'larda henüz hızlı bir tempo müşahade edilmiyor. Bununla birlikte, Nkrumah ümitli.

Gana'nın tarım sorunundan başka en dışları de var. Tema'da mükemmel bir liman, Volta nehri üzerinde büyük bir baraj hava meydanları ve col nşaatı. Nkrumah mallı imkânlarını kuruşuna karar hesaplamak zorunda. Bu hususta 1961'de aldığı dış yardım 250 milyon dolara yakın. Bunun 196 milyonu Sovyetler 22 milyonu Amerikalılar tarafından sağlanmış. Amcri ka ayrıca Volta barajı için 130 milyon dolar vermesi taahhüt etmiş bulunuyor.

Ortak Pazar'ın gelişmesi Gana'lı yöneticileri de düşündürüyor. Gana kakao ihracı bakımından Avrupa'ya bağlı. Avrupa'da Afrika ürünlerine karşı gümrük tarifelerini dondurdukları zaman Gana ters tarafta kalmamak, şimdiden özel anlaşma lar yapmak durumunda Gana'nın «müserref tarafsızlık» siyaseti Moskova mihveri ne de yaşamayı mümkün kıldığından, Ortak Pazar'ın gelişmesi zaryısında takip edilecek politika, bu ülkenin komünist düşünce karşısında veya yanında olmasını gerektirecek.

Gana sosyalist politikası ile bu çetin engelleri atlattığı zaman, kuvvetli ve güçlü bir bağımsız bir siyah Afrika milleti çıkarık meydana çıkacaktır.

LÂTİN AMERİKA

Lâtin Amerika'nın üç büyük ülkesi huzursuzluk içinde.

Arjantin

Arjantin halkı bir senede üçüncü askeri harekete tanıklık ediyor. Geçen Mart ayında başkan Fron dizinin görevinden uzaklaştırılmasından sonra şimdiki de askerî yönü ağır basan bir generalin harekete geçtiği karstıldı. Dört ilinçli Kolordo komutanı general Montero, ordunun faal hizmette bulunan en kıdemli subayı. Montero ve kendisi ile birlikte diğer general ve yüksek rütbeli

SİNEMA

Kaybolan tatlılık

**Bir sinema yıldızı, odasına ölü bulundu.
Fazla miktarda uyku ilacı almıştı Haber
bütün dünyanın ilgisini çekti. İşte Ma-
rilyn Monroe**

Nijat Özön

Amerikan izcileri arasında yapılan bir soruşturmada «En çok kimin le tanışmak isterdiniz?» Sorusunu cevaplandıranlardan % 15 i Başbakan Eisenhower'ın, % 10 u Kardinal Spellman'ın geri kalan % 75 i ise Marilyn Monroe'nun adını vermişler. Çoğunlukla kadınlara benimsenmiş bir toplumun gerçeği yüzünü, dengesizliğini bu cevaplar ne kadar açık yansıtır. Hollywood'un dil ve duvar reklâmçılığı Marilyn Monroe'yu Amerikan toplumuna ve milyonlara yabancı son on yılın en büyük «sımsiyet bombası» olarak tanıtmıştı. Ama iş yalnız Hollywood reklâmçılığına kalsaydı, sine ma seyircisinin, yüzlerce yıldız arasında yalnızca Monroe'yu kabullenmesi mümkün olmazdı. İşin gerçeği Monroe'nun öbür kadınlardan fazla, öbürlerinden olmayan «bir şeyler» taşıdığıydı. Bu «bir şeyler» nelerdi, bunu şimdiye kadar kimse inandırıcı bir şekilde açıklayamamıştır. Belki de bunun en yakın yakın açıklamasını yine Monroe'nun kendisi yapmıştır bir gün gazetecilere (ka- dın değil erkek gazetecilere) «Erkek ve kadın olarak birbirimizi karşılık iyi değer kendimizden» dediği vakit, kelimeye vuru deniyen, ama varlığı duyulan bu karşılık, bu günün dünyasında, Monroe'yu, sevgisiyle ve başlı başına karıştıran tek yıldızdır. Ni- jatın kinemaya tanıttığı küçük bir figürün olarak perdesini bir kenardan öbür tarafta yürüttüğü sahneler, seyircinin zih- niyatı için bu sarışın?» sorusunu getir- meye yetiyordu. Başrole çıktığı ve dünya çapında bir kazandı ilk film olan «Ni-agara» ya kadar oynadığı yirmi kadar fi- lminde Marilyn Monroe zaten o ünlü yü- zleriyle boy göstermekten başka bir şey yapmıyordu. «Niagara» da da seyir- cinin aklında kalan yine yürüyüş sahne- sinden başka değildir. Yalnız «Niagara»da daha önceki filmlerinden ayrı olarak, bu yürüyüş, rejisörün zoruyla biraz mübalâga- landırılmış, biraz bayağulastırılmış, hattâ biraz güçleştirilmişti. Kendisinden ön- ce ve sonra birçok dizinin denediği bu ka- rı k vırıp, kaba etlerini titreterek yürüme- sinde de yine Monroe'ya özgü bir «fazla- lık, başkalık» vardı. Kendisi, on iki yaşla- rındayken mavi bir kazak, dar bir etekle- rinde girdiği vakit oğlanların sılık çalma- ğa, acayip sesler çıkarmağa ve yerlere ya- tıp tepinmeğe başladıklarını anlatıyor. Monroe'ya bakarsanız yürümesinde hiçbir- eleştirel bir şey yoktu. Bu ünlü yürüyüş ko- sununda kendisini sıygaya çeken bir gaze- teciye her zamanki hazır cevaplığıyla «Yü- rümesinde bebekken öğrendim, ondan sonra- da ayrıca ders almadım» demişti. Monroe' nun yürüyüşündeki bu başkalık, henüz hi- ç kinemaya tanınmadığı küçük bir figüranken- Max Baucus'ta çevirdiği bir filmdeki- zengin ve zinaletçi ortaya koyuyor. «Love- Me» — «Çok aşıkım» çavuşları elmas peş- ipe süslenmiş bu düğünce filmde, Grou- cho bu «Mavi (Kızıl) Pahalıyıkın» özel bir- denmiş bir süsleme sahnesinde Monroe fil- mi bir sahnesinde Groucho'ya, dolayısıyla- seyircilere doğru yitirir, «Erekek, erkek bir- vadede beni bir adım takib ediyor» der. Monroe'nun yürüyüşünü izleyen Groucho- kendisini tepeden tırnağa süzdükten sonra- «Sadece bir adam mı?» diye sorar.

**«Budala
sarışın» dan
Gruşenko'ya**

Fakat Monroe'nun yürüyüşü, daha ge- rekli olarak da «fıstığı» aynı zamanda ken- disi için aynı zaman a- lması öle bir en-

gel oldu. Hollywood'un «yıldız sistemi», belli bir yıldız bu sistemin içinde hemen belli bir köşeye yerleştirir ve ömrünün so- nuna kadar orada kullanmağa kalkar. Mon- roe da Hollywood için, figüranlık yılların- da en çok canlandırdığı tipe dayanarak, yüzlerce bulunan bir «sarışın bombası», bir «budala sarışın», «yürüyen güzellik» den başka birşey değildi 1955 te Billy Wilder' in «The Seven Year Itch — Yaz bekârı» n- da oyunculuğundaki istidatının belirtilerini ortaya koyuncaya kadar çevirdiği yirmiden fazla film içinde en iyi kullandığı eser- ler, John Huston'un «The Asphalt Jung- le — Elmas hırsızları» (1950), Joseph L. Mankiewicz'in «All About Eve — Perde- açılıyor» (1950), Fritz Lang'ın küçük ve fazla tanımayan eserlerinden «Clash by Night — Bir gecelik macera» sı (1952) idi. Bunlardan birincisinde gangsterlerin suç- ortağı olan yaşlıca bir avukatın genç «ye- çeni» (buradaki «yeçeni», gerçekte «mel- res» anlamına geliyor); ikincisinde tiyat- ro dünyasında bir yer kapmağa çalışan, bunun için eleştirmelelerle, prodüktörler- le yatmağa bile razı olan «fıstık» bir- tipi; üçüncüsünde bir taşra şehrinde ya- şayan canlı, iştirakli, içi içine sığmayan genç bir «zevce» yi canlandırıyor. Ama Hollywood için de, onun reklâmının- tuzakına düşen ortalama seyirci için de gerçek Monroe bu değil, «Niagara» nın «çığırısız kadını» 1. «Cenlemen Prefers Blondes — Sarışın fırtına» nın ya da «How to Marry a Millionaire — Milyo- ner avcılar» nın «zevgin koca avcısı» y- dı. Yine filmlerinden çoğunda canlandır- dığı tipin etkisiyle Monroe, Hollywood için, henüz kendisini iyice tanımayan şa-

da kulaklarına inanmayan gazeteciler için, Di Maggio'yu bırakıp New York'a gittiği da hep o ezeli «budala sarışın» dı. Bun- dan dolayı «Yaz bekârı» nı çevirdikten sonra hem Hollywood'a, hem de Ameri- ka'nın gözdesi olan beyzbolcu eşi Joe Di Maggio'yu bırakıp New York'a gitti- vakit herkesi şaşırtmıştı. Değer ölçüleri bambaşka olan çevre, yüzbinlerce doların, eşyan ve şöretin, Amerikan toplumunun «kahramanlarından» olan bir «budala» bir- denbire nasıl bırakılacağını aklı kes- miyordu. Bu çevreye göre, bu davranış- ın ancak bir sebebi olabilirdi. Her- halde bu «budala sarışın», bu eski uçak fabrikası işçisi cahil kız, fotoğrafçı- lara çiplak pozlar veren bu ne idiği be- lirsiz kadın ne oldum delisi olmuştu. Şöh- ret başına vurmuştu. Fakat kendi genel- kültür seviyesi korkunç bir «sathilikten» öteye geçmeyen bu çevre, Monroe'nun «Kasımazof Kardeşler» deki Gruşenko- tipini oynamak istediğini, kültürünü art- tırmağa için klasik romanları, klasik piak- ları yutarmasına «tüketmeğe» başladığını ve New York'taki ünlü «Actor's Studio» adlı tiyatro okuluna devam ettiğini du- yunca büsbütün şaşırmıştı. O vakit, baş- kaldığı stüdyosundan Hollywood'un be- lense dedikodu yazarlarına, Monroe'yu he- niüz iyice tanımayan gazetecilere ve «dost- lar» a kadar herkes bu «haddini bilme- yen», boyundan büyük işlere girilen «sa- rışın budala» ile uğraşmağa başladılar. Eline tutuşturulan her zamanki gibi aptal- ca bir senaryoyu yere fırlatıp artık bu- geçit filmleri çevirmeyeceğini söylediği- vakit ücretini yükseltmeği teklif eden stü- dyo patronuna «paraya önem verdiğim yok, ben sanatçı olmak istiyorum» diyen Mon- roe, aynı stüdyonun sözcüğüünü yapan bir gazetecinin bagyazısında şöyle tehdit- ediliyordu: «Marilyn Monroe, sinema en- düstrisinin jüdisine kadar kendisi için yap- tığı bunca iyilikleri tepen ve oyunculuğuna öğrenmek hevesiyle New York'a giden budalaların biridir.» Altın yumurtlayan ta- vuğu elden kaçıranlar sonra biraz acıklı- dilde şunu ekliyorlardı: «Monroe iki stü- dyo tarafından kapı dışarı edilmiştir. Bu- stüdyolar olmasaydı Marilyn'in hali ne olurdu? Büyük basın da «sarışın budala» propagandasının etkisiyle aynı anlayışsız- lığı gösteriyor ve Monroe'nun cahilliğini ortaya çıkarmak amacıyla bu gazete mu- habiri «Gruşenko nasıl yazılır?» diye so- ruyor, fakat hazır cevap yıldızın «Kitabı- okursanız öğrenirsiniz» karşılığıyla kendi arkadaşları arasında alay konusu oluyor- du:

Korkunç yıllar

Monroe bütün bu tehditlere, aşağıla-

Marilyn Monroe
«Kim bu sarışın?»

Hayatı

A sil adı Norma Jean Baker Mortenson olan Marilyn Mon- roe 1 Haziran 1926 da Los Angeles'te (California) doğdu. Fa- kir bir ailenin kızı olduğu, babasının küçük yaşta bir otomobil kazasında kaybediği, anası akıl hastahanesine kaldırıldığı için, yetim ve öksüz ola- rak çok sıkıntılı bir çocukluk çağı geçirdi. 15 yaşındayken evlendi; iki yıl sonra ayrıldı, savaş sona erince de resmen boşandı. Bu arada ikinci dünya savaşı sırasında bir uçak ve parasüt fabrikasında çalıştı. Bazı dergilerde «kapak kıızı» olarak re- simleri çıktı; vakit Hollywood'un dikkatini çekti. 1947 de «20th Cen- tury-Fox» un «Dangerous Year» adlı filmiyle sinemaya başladı. Bunun bir kaç önemsiz filmdeki küçük rol- ler izledi. 1950 de John Huston'un «The Asphalt Jungle» filmindeki kısa- çık rolüyle dikkati üzerine topladı, bunu aynı yıl Mankiewicz'in çevirdi- ği «All About Eve» deki rolü izledi. 1953 te Hathaway'ın çevirdiği «Ni- gara»daki rolü ise ona birdenbir- ün kazandı. 1953, 1954, 1956 da en çok kazanç sağlayan on yıldızlık listelerde yer aldı. Bu arada Ameri- ka'nın ünlü beyzbolcusu Joe Di Mag- glo ile evlendi fakat az sonra ayrıl- dı. 1955 te Wilder'in «The Seven Year Itch» filminde oyuncu olarak ustalığını göstermekle birlikte, Hol- lywood'tan memnun olmadı; için New York'a gitti ve «Actor's Studio» nun derslerini izledi. Hollywood'a dö- nüştü Jagan'a çevirdiği ilk filmi «Bus Stop» (1956) bu çalışmanın ürünüydü. Fakat Hollywood'a ölü- me yakın Monroe, eskiden modelliğini yaptığı fotoğrafçı Milton Greene ile New York'ta kendi yapım şirketi olan «Marilyn Monroe Productions» kurdu. Tanınmış tiyatro yazarı Arthur Miller ile evlendi. 1957 de İngiltere'ye «öde- rek, Laurence Olivier ile birlikte «The Prince and the Showgirl» ü çevirdi. 1961 de Miller'den ayrıldı. 1962 Hazi- ranında «Fox» hesabına çevirdiği «Something's Got to Give» filmine de vamsızlığı yüzünden sözleşmesi bozul- du. 5 Ağustos 1962 de aldığı fazla miktardaki uyku hapı yüzünden saba- ha karşı ölüdü.

malara, küçümsemelere, alaylara göğüs- germekle kalmadı, New York'taki bir- yıllık çalışmaları sonunda istediği «sanat- çı» kimliğine erişti. Yalnızca dışarıdan karşı koyan kuvvetlerin değil, Monroe' nun iç yapısından doğan engellerin bu- yüklüğü de göz önüne alınırca bu, saygı- uyandıran bir başarıydı. Bu sonuca en- geller yıldızın fizik güzelliğiyle bir- likte düşünlemeyecek kadar korkunç şey- lerdi; hayat öyküsü Hollywood'un reklâm- bürolarınca hazırlanmış hayat öykülerin- den bambaşka; Charles Dickens'in romanlarındaki yetim ve öksüz çocukla- rın öyküsüyle, Bunuel filmlerindeki ha- yatın korkunç ve iğrenç yönlerini birleş- tirmiş gibiydi. «Kızıl saçlı», gözü dışarı- da, gayrimuşru çocuğuyla başkasına ka- çan sonra akıl hastahanesine yatırılan ana, bir otomobil kazasında kaybedilen- baba, iki yaşından başlayan öksüzlük ve yetimlik yılları bu öyküde sadece bir baş- langıçtı. Bunun bir yetimhanede sonra bir- düzineden fazla aile yanında geçirilen korkunç yıllar izliyordu Monroe bu yıl- larda, dövülen, aç bırakılan, ağır işlere sü- rülen, dinsel baskı altında bırakılan, son- ra çok «sofus» bir ailenin evlatlığı; bulun- duğu arada henüz altı yaşındayken bu- ailenin kocaman bir mensubu tarafından izmına geçilen, devamlı bir suçluluk psi- kolojisi altında yaşayan, kırık dökük bir- eğitim gören, sırf bu tahammül edilmez- hayattan kurtulmağa için 15 yaşındayken- sevmediği bir adamla evlenen bir kimsey- di. Bu zoraki evlilik bu tahammül edil- mez hayata son vermek değil onu sürdü- rmeğe başka sonuç verince de 17 yaşındayken ilk defa intihara teşebbüs ed- yordu. Bütün bunlar tabiiyle silinme- yecek, tamamıyla silinilemeyecek kadar- derin izler bırakan «complex» ler yaza- tan olaylarda kendi deyişiyle bir «kara- gün» haline gelmişti («Ben bir karışmam, ama nelerin karşımı, bunu biliyorum»). Kendisini çok iyi tanıyan bir dostuna gö- re de «Complex»leri o kadar çarpıştı-

NASIL ÇİLDİRİLİR?

Muhalefet temizleniyor

Hitler Hindenburg'a yaltaklanıyor

Hitler'in mutlak iktidarı ele geçirmek için tasarladığı plan yapılacak kadar basittir; ama zamanda mutlak iktidarı ele geçirebilmesi «meşru» bir kılık sağlayacak özelliktedir: Reichstag'ın dört yıl süreyle Hitler ka hinesine yasama yetkisi verecek bir kararnameyi kabul etmesi istenecektir. Daha açıkçası, Alman parlamentosundan, ana yasaya görevlerini Hitler'e vermesi ve uzun bir tatile girmesi rica edilecektir. Fakat bu durum, amacında bir değişikliğe yol açacağından, oylamada üçte iki çoğunluk sağlanması şarttır.

13 Mart 1933 te toplanan bahar kurulumu gündeminde de, bu çoğunluğun nasıl sağlanacağı konuşulmuştu. Meclisin bir kısmı, 81 komünist milletvekilinin Reichstag'ta «hazır bulunmaması ile halledilecek» diyorlardı. «Bazı sosyal demokrat milletvekillerinin meclis salonesine girmeğe engel olunmak isteniyor», diye halledileceğine emindiler. Hitler büyük bir emniyetle oturdu. Zira Reichstag toplantısının ertesi günü Hindenburg'un tasarılarına kararname sunmaması, kendisine mecliste üçte iki çoğunluğun sağlanmasına yol açabilecek sayıda muhalefet milletvekilini tevkif ettirebilir. Bu tevkiflerde Hindenburg'un katılımlı olarak «Katolik Merkez Partisi»nin desteğini beklediği ama, Hitler bu partinin kendisini takip etmeyeceğini şüphe etmiyordu. Hitler'in eline bütün iktidarı bırakmak istemiyen milliyetçi lider Hugenberg, meclisten kabul etmeyecek olağanüstü yetkiler kurulumunun hazırlanmasında katılmada cumhurbaşkanının da hazır bulunmasını istedi. Gelecek gün gündem nazilerle başlamış olan başkanlık müstesarı Dr. Brüning ise «Reich Cumhurbaşkanı bu çalışmaya katılmadığını» bildirdi.

Bununla birlikte Hitler, tam bu sırada yaşlı mareşale, orduya ve muhafazakar milliyetçilere karşı hürmetkâr bir jest yapmağa ve böylelikle nazi rejimini, Hindenburg'un saygı uyandıran adı ve Prusya'nın bütün geçmiş tarihlerine karıştırmaya karar verdi. Bunun için de, 13 Martta Propaganda Bakanlığında getirilen Goebbels ile kafa kafaya verip bir plan hazırladılar. Hitler, Reichstag'ın açılış oturumunu, Prusya'da en büyük ocağı olan Potsdam garnizonunun kilisesinde yaptı. Bunun için seçilen 23 Mart tarihi de, «mânîdardı», «ulusal düşman» olan «İkinci Reich»'in kuruluşunun açılış tarihiydi. «Hitler, 22 Martta, Brandenburg'da doğmuş yaşlı mareşale, generalleri emirlerini hazırlamada Volker Preuss ve Max von Beckenroth dışında, hal de garnizonun kilisesinde toplanan askerler, orada Hitler'in ve Hindenburg'un büyük bir saygıyla karşılandığı.

Yaşlı mareşal Hindenburg bu törende çok heyecanlandı. «Bu törenin sonunda», «Hitler'in günün sonunda kendisine göre, bir aralık gözleri kapandı. Tören kıya kıyısına son derece rahatsızlık gösteren Hitler'in yanında büyük bir saygıyla ve saygıya değerli bir şekilde oturdu.

İle duran yaşlı mareşal törende bir konuşma yaparak dedi ki: «Bu ünlü mabedin eski zihniyeti bugünkü nesilleri de kapsasın, hür ve birleşik bir Almanya meydana getirmek üzere, bizi ben cillikten ve parti kavgalarından kurtararak milli şuurda birleştirsin.»

Hitler, bir haftaya varmadan elinden iktidarı almak niyetinde olduğu yaşlı mareşale yaklaştı, önünde iki kat olarak elini sıkı. Bu sahneye şahit olan Fransız büyükelçisi François Ponce şunları yazıyordu:

«Hindenburg ve dostları olan toprak ağaları, kralcı baronlar, Hugenberg ile milliyetçileri, Reichswehr subayları bundan sonra Hitler'e tam güven göstermekten, bütün isteklerini yerine getirmekten, istediği geniş yetki veremektен kaçınabilecekler midir?»

Hitler olağanüstü yetkiler alıyor

Şunun cevabı, iki gün sonra, 3 Martta Reichstagın Berlinde ki Kroll Operasında yaptığı toplantıda verildi. Meclis, «Reichin ve hakkın sınıtlarını giderecek kanun» u (Gesetz zur Behabung der Not von Volk und Reich) inceliyordu. Kanunun beş kısa paragrafı, Parlâmentodan yasa ma yetkisini geri alıyordu (bunlar içinde bütçenin denetlenmesi, yabancı ülkelerle yapılacak anlaşmaların tasdiki, anayasada değişiklik yapmak yetkileri yer almaktaydı). Bu yetkiler dört yıl için bir süre için Reich hükümetine bırakılacaktı. Aynı kanuna göre, hükümet tarafından çıkarılacak kanun metinleri başbakan tarafından kaleme alınacak ve bunlar «anayasaya aykırı» olabilecekleri Kanunun bir de maddesi zahi yönü vardı: «hiç bir kanun Reichstagın durumunda bir değişiklik meydana getiremeyecektir» ve «cumhurbaşkanının yetkileri değiştirilmeyecektir».

Hitler, yaptığı konuşmada, bu son iki nokta üzerinde ısrarla durdu:

«Hükümet bu yetkileri ancak hayati bir zaruret taşıyan kararları almak için kullanacaktır. Ne Reichstagın ne de Reichsratın varlığı tehlikede değildir. Cumhurbaşkanı durumunu ve yetkileri değiştirmeyecektir. Federasyona dahil devletlerin muhtariyetleri zedelemeyecektir. Kilisele rin hakları daraltılmayacak ve bunların devletle olan münasebetleri değiştirilmeyecektir. Böyle bir kanunun sağladığı yetkilere başvurulacak durumlar sınırlıdır.»

Azgın nazi lideri mutedil, hat ta mütevazî bir tavır takınmıştı. Muhalefetin, Hitlerin sözünün değerini anlayabilmeleri için vakit henüz çok erkendi. Öte yandan, oldukça hafif operaların oynandığı bu salonda biraz itiş kaktış oturan milletvekilleri, meclisin çevresinde kahverengi gömlekli, yüzü yaraş, kaba saba hücum kıtası mensuplarının doluştuğunu görüyorlardı ki, bunlar «millet temsilcileri» tarafındanaleyhte bir tezahüre pek müsaade etmeyeceği benziyorlardı. Bununla birlikte, muhalefetten biri, meclisteki bir düzüne kadar milletvekilli polis tarafından «ahiko nan» sosyal demokratların lideri Otto Wels, diktatör adayına meydan okumak için kalktı. Hükümetin sosyalistleri iktidardan ayırabileceğini fakat hiç bir vakit şeref ve namuslarından ayırmayıcağını söyleyerek dedi ki:

«Biz, Alman sosyal demokratları, bu tarihi anda, insanlık ve adalet ilkelerini, hürriyet ve sosyalizmi savunacağımıza andçiyoruz. Hiç bir olağanüstü yetki kanunu, size, ebedî olan ve yok edilemez nitelik taşıyan fikirleri yok etmek iktidarını sağlamayız.»

Birdenbire öfkelenen Hitler ayağa fırladı ve o zaman meclis Hitler'in hitabından bir örneğe şahit oldu:

«Geç geldiniz ama yine de buradasınız! Artık size ihtiyac

yok. Almanya'nın yıldızı yükseliyor, Ölüm çanınız çaldı. Sizin oylarınızı istemiyorum. Almanya hür olacak, ama size muhtaç olmadır!»

Cumhuriyetin zayıflamasında ağır bir sorumluluk taşıyan sosyal demokratlar, hiç olmazsa ilkelerinden vazgeçmemek ve son bir meydan okumaya başvurmadan gerilememek yolunu tutmuşlardı. Fakat Merkez Partisi nin tutumu öyle olmadı. Partinin başkanı Rahip Kaas, cumhurbaşkanının veto hakkına saygı göstereceğine dair Hitler'den yazılı taahhüt istemişti. Oylamaya başvurulmadan önce böyle bir taahhütname verileceği bildirilmiş de bu söz hiç bir vakit tutulmamıştı. Buna rağmen, rahip Kaas, partisinin tasarısını lehinde oy vereceğini bildirdi. Brüning ise sesini çıkarmıyordu. Oylama ya geçildi; kanun 84'e karşı (hepsi sosyal demokrat) 441 oyla kabul edildi. Nazi milletvekilleri birden ayağa kalkarak sevinçle bağırmağa tepinmeğe başladılar ve az sonra milli «Deutsehland über Alles» in yerini alacak olan «Horst Wessel» i söylemeye başladılar.

İşte Almanya'da parlamenter demokrasi böylece mezara verildi. Komünist ve bazı sosyal demokrat milletvekillerinin tevkifi dışında ve bir tedhiş havasına rağmen, her şey tamamiyle bir meşruiyet hayası içinde geçmişti. Parlâmento, anayasanın sağladığı yetkiyi Hitler'e devretmişti. Bu bir intihardı; bununla birlikte bu parlâmento bir «mumya» olarak üçüncü Reich'in sonuna kadar muhafaza edildi. Zaman zaman Hitler'in en şiddetli nutuklarını attığı bir meydan özelliğini taşıdı, üyeleri Nazi Partisi için dikkatle seçildi, zira artık gerçek seçim mevcut değildi.

Hitler'in diktatörlüğünün yegane meşru temeli bu kanun tasarısıydı. 23 Mart 1933 tarihinden başlayarak, Hitler, parlâmentonun ve yaşlı cumhurbaşkanının her çeşit engelinden sıyrılarak Reich'in diktatörü olmuştu. Şüphesiz, milletin bütünü ve müesseseleri nazi çizmesi altına koymak için daha yapılacak çok iş vardı; ama, bütün bu işler şarjör bir hızla tamamlandı. Alan Bullock'un dediği gibi «So kak sürüleri, çağdaş büyük bir devletin kaynaklarını ele geçir mişti; haydut çetesi iktidara geçmişti». Fakat, Hitler'in daima tekrarladığı gibi, «meşru yoldan» ve parlâmentonun ezici çoğunluğuyla. Bu işte, Almanlar ancak kendilerini kabahatli bulabiliyorlardı.

Muhalefet eziliyor

Almanya'nın en güçlü müesseseleri birbirini ardından Hitler'e boyun eğdi ve aç itirazsız sahnedan kayboldu.

Almanya'nın bütün tarih boyunca muhtariyetlerini tutukluk kurmuş olan federal devletler, ilk kurbanlar oldu. Daha olağanüstü yetki kanununun kabulünden iki hafta kadar önce, 9 Martta, General von Epp, Hitler'in ve Frick'in emri üzerine, hücum kitalarına mensup birkaç birlikle Bavyera hükümetini devirmiş ve nazi rejimini kurmuştu. Sekiz güne varmadan, diğer devletlerde iktidarı ele almak üzere Reich komiserleri tayin edilmişti. Yatmaz Prusya hariç, zira orada Goering zaten yerleşmiş bulunuyordu. 31 Martta, Hitler ile Frick, olağanüstü yetki kanununu ilk defa uygulayarak bir kanun çıkardılar ve Prusya hariç bütün devletlerdeki diyet meclislerini feshettiler ve bu meclislerin son Reichstag seçimlerinin sonucuna göre yeniden kurulmasını sağladılar, yalnız komünist milletvekillerinin yeri boş bırakılacaktı. Fakat bu bile uzun sürmedi, 7 Nisanda çıkarılan yeni bir kanunla bütün devletlere birer Reich va lisi (Reichstaathaelter) tayin ediliyordu ve bunlara, mahalli hükümetleri işbaşından uzaklaştırmak, meclisleri feshetmek, yargı ve memurları azil ve tayin yetkileri tanımlıydı. Yeni valilerin hepsi naziydi.

Böylece, Reichstag'tan olağanüstü yetkileri aldıktan onbeş gün sonra Hitler ne Bismarck'ın ne Guillauma II. un ne de Weimar cumhuriyetinin cesaret edemediği birşeyi yapmış, federasyon devletlerini Reich'in merkezî otoritesine bağlamıştı.

Ya partiler? Partilerin mücadele ederek ortadan silindikleri söylenemez. 19 Mayıs 1933 te, sosyal demokratlar —daha doğrusu hapiste veya sürgünde olanları— Hitler'in dış siyasetini oybirliğiyle tasvib ettiler. Bundan dokuz gün sonra Goering'in polisi sosyal demokrat partinin binalarına, gazetelerine el koydu. Buna rağmen, sosyalistler hâlâ Hitler'i yatıştırmağa çalışıyorlardı. Yabancı ülkelere sığınıp Hitler'e hücum eden arkadaşlarını takbih ediyorlardı. 19 Haziranda partiye yeni bir komite seçtiler, fakat üç gün sonra Frick, Sosyal Demokrat Partiyi «devlet aleyhinde çalışan, yitici bir parti» olarak vasıflandırarak kapattı, böylece sosyalistlerin uzlaşma teşebbüslerine son verdi. Yeni liderleri Paul Lobe ve Reichstag'taki birçok temsilcileri tevkif edildiler. Komünistler tabii da ha önceden temizlenmişlerdi.

Artık gerikle sadece burjuva partileri kalmıştı ama, onların da sonu yakındı. 9 Marttaki nazi darbesiyle iktidardan uzaklaştırılmış olan Bavyera Halkı Katolik Partisi 4 Temmuzda kendi kendini feshetti. Bu partiyle işbirliği yapan, Bismarck'a cesaretle karşı koyan, cumhuriyetin başca dayanaklarından olan Merkez Partisi de ertesi gün aynı şeyi yaptı; böylelikle modern çağda Almanya'yı ilk defa olarak katolik partisz bıraktı. Stresemann'ın Halk Partisi de aynı gün kendi kendini feshetti. Demokratlar aynı işi bir hafta önce yapmışlardı.

Ya, hükümette Hitler'le birlikte koalisyona katılan, Hitler'i desteklemese, bu Avusturyalı onbaşının iktidara gelmesi imkânsız olan Alman Millî Partisi ne oldu? Bu parti de, Hindenburg'la, orduyla, toprak ağalarıyla, sanayicilerle sıkı bağlarına rağmen Hitler'in minnettarlık borcuna rağmen, diğer partilerin şikâetine uğradı.

Gelecek sayı:
Yazı dizisinin
son yazısı

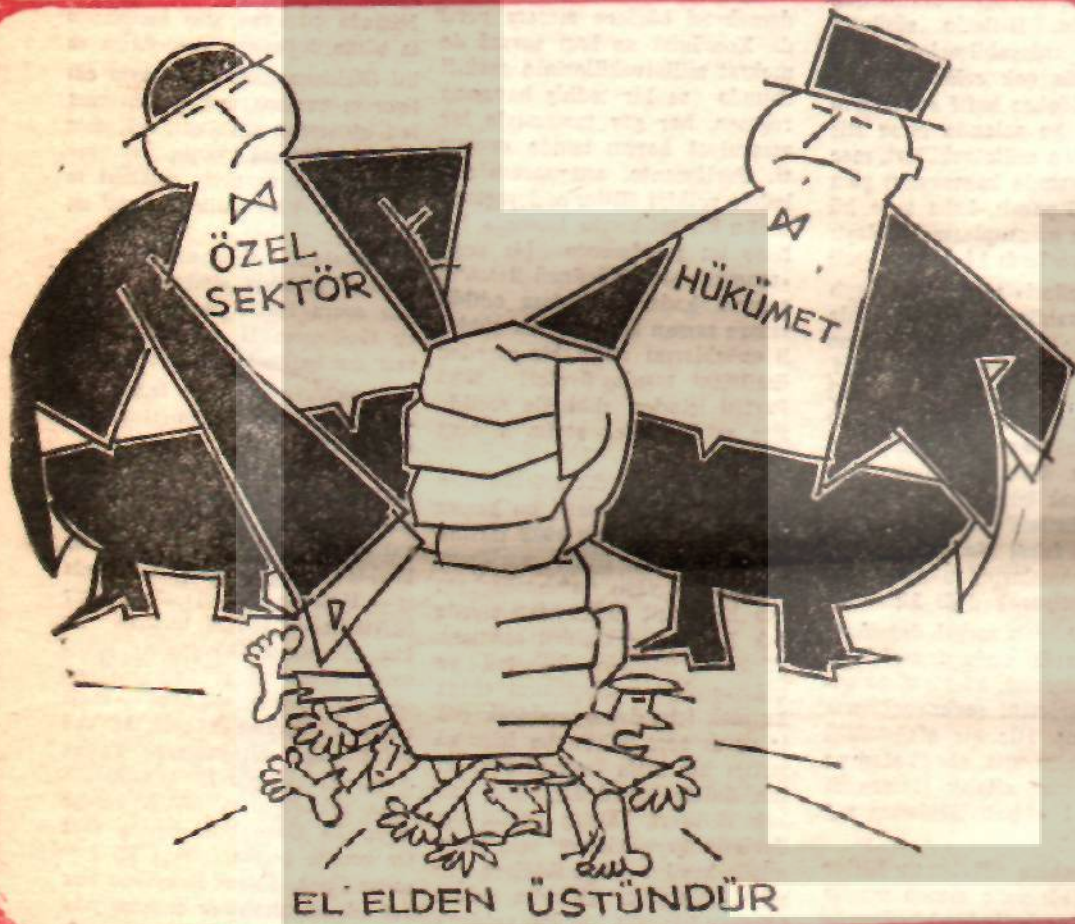
SERVETE GİDEN YOL...

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

TASARRUF SAHİPLERİNE AÇIKTIR

UĞUR K.

BASIN A. 80003-85/072

MİTİNGDEN EVVELİ:

MİTİNGDEN SONRA:

